№ 17 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזער טאַגעבלאַט

הײַנט 6 זײַטען

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אַדמיניסטראַציע 10047. | מאָנטאַג, פ' שמות, כ' טבת תר"צ | 20 stycznia 1930 r. | 23-טער יאָהרגאַנג.

אנטיסעמיטיזם און אנטיגוי'איזם אין פּוילען

אזוי כאראקטעריזירט די פּויליש יודישע בעציהונגען

דער פּוילישער געזאנדטער אין אמעריקא ה' פיליפּאָוויטש

יודישע עקאנאמישע לאגע איז א שווערע און א טייל פון גרינבוים'ס פאדערונגען זענען בערעכטיגט

ניו-יאָרק, 19 יאַנואַר (יטא) אין אַן'אינטערוויאו מיט'ן יט"אַ-קאָרעספּאָנדענט האָט דער פּוילישער געזאַנדטער אין די פאַראייניגטע שטאַטען, טיטוס פיליפּאָוויטש אָפּגעגעבען פאָלגענדע ערקלערונג וועגען דער לאַגע פון די יודען אין פּוילען און צוזאַמענהאַנג מיט גרינבוים'ס אַרויסטריטען. דער געזאַנדטער האָט געזאָגט: עס דאַרף פיל דויערן כדי צו פערבעסערן די לאַגע פון די יודען אין פּוילען. די רעגירונג בעמיהט זיך צו פערבעסערן דעם עקאָנאָמישען מצב פון די יודען. מען דאַרף מודה זיין, אַז עס איז דאָ אין פּוילען אנטיסעמיטיזם, עס איז אָבער אויך פאַרהאַן אַנטיגויאיזם און די רעגירונג קען און דער הויפּט זעהר ווענוג אויפנעמען כדי די אַנטיגויאיזמען אויסצוראָטען.

די צאַרישע בעגרענצונגען זענען אָפּגעשאַפט געוואָרען. גרינבוים'ס קריטיק וועגען דער פּוילישער רעגירונג איז ניט גערעכטפערטיגט, ווידערשפּרוכען זענען שטענדיג מעגליך.

ווען איך וואָלט זאָגען, אַז די עקאָנאָמישע לאַגע פון די יודען האָט זיך געבעסערט אויף 95 פּראָצענט וואָלט גרינבוים געקאָנט מיט מיר פּאָלעמיזירען און בעהויפּטען, אַז עס האָט זיך נאָר געבעסערט אויף 94 פּראָצענט. מען דאַרף צוגעבען, אַז געוויסע פאָדערונגען פון גרינבוים'ן זענען בערעכטיגט. זעלטען איז אָבער א לידער פון דער אָפּאָזיציע איז ער אָפט געצוואונגען צו רעדען צו דער גאַס.

די עקאָנאָמישע לאַגע פון די יודען איז, וואָס אַן'אמת א שווערע; דאָס איז אָבער דערפאַר, וואָס דער אַלגעמיינער ווירטשאַפטליכער מצב און לאַגע איז א שווערער און אזוי ווי די יודען בילדען דעם מיטעלשטאַנד-קלאַס, ליידען זיי מעהר. צום סוף האָט דער געזאַנדטער אויסגעדריקט זיין גרייטקייט צו קומען און בעריהרונג מיט'ן אַמעריקאַנישען יודענטום.

וולאדימיר זשאבאטינסקי

פאר דער אויספארשונגס-קאמיסיע

לאָנדאָן, 19 (יטא) היינט וועט די אויספאָרשונגס-קאָמיסיע אָפּהאַלטען א זיצונג, אויף וועלכער עס וועט אויסגעהערט ווערען וולאַדימיר זשאַבאָטינסקי.

אויפרייס אין א גלאז-היטע

יאַבלאָנאַ, 19 (טעל.) דאָ איז פאָרגעקומען א אויפרייס פון דער גלאָז-הוטע „גוטשון". דער אויפרייס איז פער־ווארשלט געוואָרען און א גרויסע שריפה. עטליכע בנינים זענען פערברענט געוואָרען. דער שאָדען בעטרעפט 3 מיליאָן זל.

יודישע זקנה ווארפט זיך אראפ פון 3-טען שטאק

וואַרשאַ, 19 (טעל.) אויף פּראָסטאַ נאָס האָט זיך היינט אַראָפּגעוואָרפען פון 3. שטאָק די 73-יעהריגע יודישע פרוי פריידא צווערנאַ און איז גע'הרג'עט געוואָרען אויפ'ן אָרט. דעם פערצווייפעל מען שרייבט איז זי בענגאַנגען, צוליב דעם וואָס דאָס לעבען איז איהר נמאס געוואָרען.

נייער שנעל-צוג בערלין—ווארשא—מאסקווע

וואַרשאַ, 19 (טעל.) לויט א נייעם אָפּמאַך צווישען פּוילען, דייטשלאַנד און די סאָוויעטען, וועט איצט קורסירען אַ שנעל-צוג בערלין—מאָסקווע איבער וואַרשאַ, וואָס וועט זיין דער צווייטער צוג פון וואַרשאַ קיין מאָסקווע.

די בעציהונגען צווישען סאוויעטען און כינא נישט איבערגעריסען

מאָסקווע, 19 (ספּעצ.) פון כאַרבין מעלדעט מען, אַז די דירעקציע פון דער מזרח-כינעזישער אייזענבאַהן לייקנט אָפּ די קלאַנגען אַז די בעציהונגען צווישען סאָוו.-רוסלאַנד און כינא זאָלען זיך ווידער האָבען פערשאַרפט.

די דירעקציע שטעלט פעסט, אַז די אונטערהאַנדלונגען קומען פאָר פולשטענדיג נאָרמאַל.

פראקוראר רופט ארויס נייע עדות אין ענין זיינפעלד

וואַרשאָ, 19 (טעל.) דער פּראָקוראָר וואָס פערנעמט זיך מיט'ן אויספאָרשען דעם ענין זיינפעלד האָט אַרויסגערופען נייע עדות. אין שייכות דערמיט וועט זיינפעלד נישט בעפרייט ווערען געגען קויציע.

די פייערונג אין מאשטשיצע

מאָשטשיצע, 19 (טעל.) דער מלוכה-פּרעזידעט האָט היינט בעזוכט די נייע אַזאָט-פאַבריק. אין אָוונד איז פאָרגעקומען אַ פייערליכער באַנקעט אויף וועלכען עס האָט געהאַלטען אַ רעדע דער האַנדעלס-מיניסטער קוויאַטקאָווסקי.

שפּעטער זענען דער מלוכה-פּרעזידענט, דער פּרעמיער און דער וויצע קריגס-מיניסטער אָפּגעפאָהרען קיין וואַרשאַ

א גרויסע גנבה

איז א יובילער-געשעפט אין ווארשא

וואַרשאַ, 19 (טעל.) אויף נאָוויע אויפגעבראָכען די קאַסע און אַרויסגענומען 60 טויזענד זל. מזומן געלד און וועלט 61 האָבען גנבים זיך אַריינגעכאַפּט אין א יובילער-געשעפט. האָבען פאַר 250 טויזענד זל. צירונג.

בעקאנטמאכונג.

די פערוואַלטונג פון פעראיין „לינת החולים" מאַכט בעקאַנט, אַז זי שיקט נישט אַרויס קיין אינקאַסענטען צו זאַמלען שפּענדען אויף פערוויילונגען, ווי אויף תנאים, חתונות, בריתן.

די פערוואַלטונג פון פעראיין „לינת החולים" פּאָלודניאָווע 19.

הננו משתתפים בצערו של הח' יחזקאל איזנשטיין למות עליו אמו ז"ל

חברת בוגרי בה"ס „יבנה" ע"ש „אחד העם"

ווינער ארטאפעדישע פראצעדור

— אונטער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר ספּעציאַליסט זד אנגבט לויט גיפּס-מאָדעלען וקלאַדקעס געגען פּלאַטפוסן — קאָסטלינעפּיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען און אַפּאַראַטים ס. ז. וו. גדאַנסקאַ 28. ון 1 פון 6—7 אָוונט

בעקאנטמאכונג.

אויף אל. קאָשטשושקי № 9 רעכטע אָפיצינע, פּאַרטער איז ערעפענט געוואָרען אַן „אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט"

וואָס ווערט געלייטעט דורך דעם בעקאַנטען ספּעציאַליסט י. ראַפּאַפּאָרט.

דער אַנשטאַלט איז פערזעהען מיט די נייעסטע אַפּאַראַטען. ס'ווערט אָנגענומען טעגליך ברוך-ליידענדע מענער, פרויען און קינדער (אָהן בלוטיגע אָפּעראַציעס), פערקרומטע פלייצעס (הויקערס) לעהמונגען, אַלערליי פוס-פערקריפּלונגען און אַנדערע עהנליכע נישט אויסגערעכנטע ערשיינונגען.

מיט אַכטונג י. ראַפּאַפּאָרט, אל. קאָשטשושקי 9 רעכטע אָפיצינע, פּאַרטער.

Dr. med. H. Lajchter

צאָהן-כירורג

קיפּער, דזשאַנסלעס גומען, צינג-קראַנקהייטען א.ד.ג. האָט זיך איבערגעצויגען אויף זשעלאַנאַ 9, טעל. 149-66 1 שטאָק פּראָנט נעהמט אָן פון 1.30—5 אָוונד.

Dr. Wołkowyski

צעגיעלניאַנאַ 25 טעלעפאָן 126-87

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע. אַלץ-אַרט אַנאַליזע בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען. נעמט אָן פון 8—2, און פון 6—9 אָוונד. בעזונדער „אַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. Z. RAKOWSKI

ספּעציאַליסט פאַר אויערן, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייט

קאָנסטאַנטינער 9 טעלעפאָן 127-81

שפּרעכשטונדען 12—2 און פון 5—7 נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 2 ביז 3 נאָכמ.

Dr. med. Józef IMICH

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אויערן, נאָז, האַלז און קעהל-קאָפּ קראַנקהייטען Moniuszki 1, tel. 20997

צוריקגעקעהרט

נעמט אָן פון 1 ביז 2 און פון 5 ביז 7.

זאל פילהארמאניע

נאַרוטאָוויטשאַ 20

דאָנערשטאָג ד. 23 יאַנואַר 8.30 אָוונד

איין און איינציגער רעפעראַט

פון בעריהמטען יודישען דענקער און גלענצענדען רעדנער

דר. חיים זשיטלאווסקי

אויף דאָס טעמאַ „דער קריזיס אינ'ם ציוניזם"

אינהאַלט: 1) סמנים פונ'ם קריזיס, 2) ווען קומט פאַר אַ קריזיס אין אַ געזעלשאַפטליכער בעוועגונג, 3) די צענטראַלע אידעע און דער ענדציל פון דעם ציוניזם—ד"ר פינסקער און ד"ר טעאָדאָר הערצל, 4) די קריטיקער פון דעם ציוניזם, 5) די בערעכטיגונג פון דעם ציוניזם, 6) אַראָפּ פון גלייכען וועג, 7) די אַראַבישע פּראַגע און ד"ר מאַגנעס, 8) דער צוריקקעהר פון דער צענטראַלער אידעע, 9) דער רוף צום פאָלק. בילעטן צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע

Dr. med. H. Krauskopf

אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען

צעגעלניאַנאַ 45 טעל. 113-47

נעמט אָן פון 4—7 אָוונד

א געשעפטס-לאקאל

בעשטעהענד פון 2 צימער (פּאַרטער) אויף דער פּיעטריקאָווער גאַס, צווישען טראַוגוטאַ און זשעניאַזד פון זאָפאַרט צו פערמיטען. צו ערפאַהרען אין אַדמינ. פון „לאָדזער טאַגעבלאַט" אונטער L.

עפענטליכע ווענדונג!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ערקלערונג אין דער עפענטליכקייט דורך אַ גרופּע גענזלער וועגן דעם פאַל מיט אַ אינדיק אין שחט-הויז אין גרינעם מאַרק ערקלערען מיר פאָלגענדעס:

אַזוי ווי אויף דער ווענדונג פון דער גרופּע גענזלער איז בעשטימט געוואָרען דורכ'ן ראַבינאַט, אַז עס זאָל פאָרקומען אַ ד"ת זונטאָג פון 1—3 אַ זייגער און ווען מיר זענען צו דער ד"ת געקומען נעכטען פינקטליך האַלב 2 אַ זייגער האָבען אונז די רבנים ערקלערט, אַז עס איז שוין פערשפּעטיגט און דעריבער וועט די פּראַגע דורכ'ן ראַבינאַט איינגאַנצען נישט בעהאַנדעלט ווערען. מיר פרעגען דעריבער עפענטליך אָן:

וואָס דען האָט דער ראַבינאַט און עד הכשרות בדעה צו טוען כדי אויסצומיידען, אַז אין דער צוקונפט זאָלען אַזעלכע אונערהערטע פאַלען ווי דער מיט'ן אינדיק אין שחט-הויז נישט פאָרקומען.

מיר וואַרטען אויף אַ ענטפער!

די פערוואַלטונג פון יודישען געפליגעל-הענדלער-פעראיין אין לאָדז, פּאָמאָרסקאַ 17.

לעזט און אבאנירט דאס „לאדזער טאגעבלאט"

א"י האט גרויסע קאלאניזאציאנס-מעגליכקייטען

עס איז שוין נאהנט די צייט, ווען שיפס-קארטען פאר קרובים פון א"י

וועלען זיין אזא נאטירליכע ערשיינונג, ווי שיפס-קארטען פון אמעריקא אין פריהערדיגען דור

דורך ארץ-ישראל וועט דאס יודישע פאלק בעקומען א פערטרעטונג אין פעלקער-בונד

דער נעכטיגער צווייטער רעפעראט פון נחום סאקאלאוו אין דער לאדזער „פילהארמאניע“

דער נעכטיגער רעפעראַט פון נ. סאָקאָלאָוו אין „פילהאַרמאָניע“ האָט ווידער צוגעצויגען א זעהר גרויסען עולם, דער זאַל און די גאַלעריע זענען געווען געפּאַקט, און מען האָט נישט געקענט וואַרפען קיין שפּילקע צו דער ערד. טויזענדער מענשען זענען געבליבען אויף דער גאַס, ווייל עס זענען שוין נישט געווען קיין ערטער אין זאַל.

פונקט 5 נאָכמ. בעוויזט זיך נחום סאָקאָלאָוו אויף דער טריבונע. דער ריזיגער עולם מאַכט איהם שטורמישע אָוואַציעס.

אין א רויִגען, קערנדיגען יודיש האַלט דאַן נחום סאָקאָלאָוו אַן אַנדערהאַלבען שעה'דיגען גלענצענדען רעפעראַט, וועלכער האָט די גאַנצע צייט געהאַלטען צוגעשמידט דעם עולם. סאָקאָלאָוו רעדט פּשוט און קלאָר, וואַרפט אויך אַמאָל אַריין א גייסטרייכען וויץ, א עלוי'ש ווערטעל, מיט א ווערטעל פון די חז"ל, א פּסוק פון תנ"ך, און עס בעקומט זיך א טיפזיניגע אונהאַלטסרייכע רעדע פון גייסטרייכען יודישען פּאָליטיקער, וואָס טוט אונטערגעבען מאַכע דעם געהעריגען איינדרוק.

סאָקאָלאָוו האָט זיך אין זיין רעפעראַט קודם כל אָפּגעשטעלט אויף די טענות פון די אַנטי-ציוניסטען אויף דער יודישער און אויף דער נישט-יודישער גאַס.

— מען האָט א טענה צום ציוניזם — זאָגט סאָקאָלאָוו — אז ער פאַרפירט די יודישע מאַסען מיט פּוסטע האָפנונגען, וואָרום דאָס לאַנד, וואו עס זאָל געבויט ווערען די נאַציאָנאַלע היים איז צו קליין, אז עס זאָל זיין פּאַסיג פאַר א גרעסערער אימיגראַציע.

אַט אין דעם ליגט טאַקע די פראַגע— זאָגט סאָקאָלאָוו, צו

ארץ-ישראל איז א קאָלאָניזאַציאָנס-לאַנד

צו נישט? צו ארץ ישראל איז א לאַנד, וואָס וואַרט אויף מענשליכע הענט, וואָס זאָל עס בעאַרבייטען מיט זייער שווייס און בלוט, מיט זייער ענערגיע און מעגליכקייטען, אָדער עס איז א לאַנד, וואָס מוז שוין בלייבען, אַזוי ווי עס איז איצט און וואַרט נישט אויף קיין קיינע יונגע שעפערישע כחות, וואָס זאָלען עס בעאַרבייטען.

מיר זענען שטענדיג געווען איבערצייגט, אז דאָס קליינע ארץ ישראל, אין וועלכען עס לעבט א קליינע בעפעלקערונג, צוזאַמען איבער עטליכע שטילע ישובים, איז א לאַנד מיט גרויסע מעגליכקייטען. ארץ ישראל איז נאָך אין די אַלטע צייטען געווען א געדיכט בעפעלקערט לאַנד און געשפּייזט א גרויסע בעפעלקערונג. אָט נעמט דעם גליל, דעם ווייטען האַלב-ווילדען גליל מיט זיינע איינציגע פּרימיטיווע האַלב-ווילדע אַראַבישע דערפער, און דעם דאָזיגען גליל דערצעהלט אונז דער יודישער היסטאָריקער יאָזעפוס פלאַוויוס, האָבען זיך אין זיינע צייטען, ד. ה. אין די צייטען פון די יודיש-רוימישע מלחמות, אלזא, האַרט פאַר'ן חורבן בית שני, געפינען

400 יודישע שטעט

געווען. און דאָס נישט קיין שטעט אין דעם זין, ווי מיר פאַרשטעהען עס היינט, אָבער עס ווייזט אויף א שטאַרק בעפעלקערטע געגענד, אויף א גאָט-געבענטשט לאַנד, וואָס איז מפרנס זיינע קינדער. און איצט נעמט די וויסטע הרי יהודה, אָט אויף דער דאָזיגער בערג-קייט, וואָס שטעלט נאָר איצט מיט זיך פאָר א רויִגע הוילקייט פון זאַמד און שטיינער, האָבען זיך אין די צייטען פון די נביאים געפונען זעהר הערליכע ווייגערטנער, וואָס דער נביא האָט אזוי שעהן פאַראייביגט אין זיין „כרם היה לידידי בקרן בן שמן“. און דאָס איז געווען דעמאָלט, ווען דער מענש איז נאָך געווען פּרימיטיוו און מיט פּרימיטיווע מיטלען אַרויסגעצויגען דאָס שטיקעל ברויט פון דער ערד, וואָס ערשט קאָן מען מאַכען פון ארץ ישראל, ווען מען נעמט צו-הילף די מאָדערנע מיטלען פון דער טעכניק, וואָס שטעהען אונז היינט צום דינסט?

אָבער ארץ ישראל שטיצט זיך נישט בלויז אויף דער לאַנדווירטשאַפטליכער קאָלאָניזאַציע. דאָס לאַנד, האָט אויך

גרויסע אינדוסטריע-מעגליכקייטען

פיל גרעסערע, ווי מעסאָפּאָטאַמיען און סיריען און אַלע אַנדערע לענדער פון אזיען. ארץ ישראל איז געבענטשט פון גאָט דערמיט, וואָס עס איז צוגעטוליעט צום ברעג פון ים, און יעדען לאַנד, וואָס ליגט ביים ים האָט גרויסע אינדוסטריע-מעגליכקייטען. דאָס וואַסער פון ים איז די בריק, וואָס פאַרבינדט לענדער און וועלט-טיילען. אין אייראָפּא זענען פריהער ענטוויקעלט געוואָרען די לענדער, וואָס געפינען זיך ביים ים. דאָס רוב מלחמות ברעכען אויס צווישען מענשען נישט צוליב דער יבשה, נאָר צוליב דעם ים, ווייל דער ים חתמ'עט דעם גורל פון א לאַנד, צו עס זאָל זיך ענטוויקלען, פיהרען מסחרים מיט ווייטע לענדער, אָדער עס זאָל ליגן פאַרחושכט, צוגעשמידט צום אַקער, און נאָר זעהען פאַר זיך דאָס קליינע שטיקעל יבשה. דערצו איז ארץ ישראל א לאַנד מיט א פאַרשידענאַרטיגען קלימאַט. דאָס וואָס קאָן נישט פּראָדוצירט ווערען אין ירושלים, קאָן גאַנץ גוט אויסגעאַרבייט ווערען אין דער געגענד פון יריחו, דאָס וואָס קאָן נישט האָבען קיין חיים אַרויף צום לבנון, קאָן מיט ערפאָלג געשאַפען ווערען, אונטען אין דרום ביים ים המלח, דאָס אַלץ גיט דעם לאַנד זעהר גרויסע מעגליכקייטען פון אַן אינדוסטריעלע ענטוויקלונג, און דאָס איז שוין משמע — א מעגליכקייט פון א מאַסען-עמיגראַציע, א מעגליכקייט פאַר

אַ פאַר מיליאָן יודען

יודען, אַריינצעוואַנדערן אין לאַנד און עס צו בעאַרבייטען. און דאָס זאָגען נישט בלויז מיר, יודען, ציוניסטען, נאָר נאָגאַ פּראָמינענטע, וואָס מען קאָן שוין נישט חושד זיין אין סענטימענטען.

ווען מיר האָבען מיט 10 יאָהר צוריק זיך בעמיהט ביי די פאַרשטעהער פון די מלוכות אַרויסצוגעבען א דעקלאַראַציע אין אונזער גייסט, האָבען זיי אונז געשטעלט די ערשטע פראַגע צו ארץ ישראל איז א קאָלאָניזאַציאָנס-לאַנד. מיר האָבען זיי געענטפערט, אַז אויף דער דאָזיגער פראַגע זאָלען בעסער אַנדערע ענטפערן, וואָרום אויף אונז קאָן מען זיך נישט צופיל פאַרלאָזען, ווייל מיר זענען דאָך א נוגע-בדבר. מיר האָבען זיי דאַן אָפּגעשיקט צו דער

„בריטישער פאָרשונגס-געזעלשאַפט“

פאַר ארץ ישראל. א געזעלשאַפט, וואָס האָט שוין הינטער זיך א טראַדיציע און ערפאַהרונגען פון 70 יאָהר. די דאָזיגע געזעלשאַפט האָט שוין אַרויסגעלאָזט א זעהר גרויסע צאָהל אַרבייטען וועגען ארץ ישראל, זי האָט אַן אומגעהייער [illegible], און איהרע מיטגלידער זענען זעהר גוט בעהאַוונט אין די ארץ ישראל ענינים. קאָן דער אויבער פון די אינגלענדישע וויסענשאַפטלער אויף דעם געביט פון קאָלאָניזאַציע — האָט שוין לאַנג פאַר דער מלחמה פעסטגעשטעלט, אַז ארץ ישראל איז א קאָלאָניזאַציאָנס-לאַנד. און נישט קיין אַנדערע, ווי לאָרד קיטשענער, וועלכער איז אַזוי שטאַרק פּאָפּולער געווען און אָנהויב פון דער וועלט מלחמה, האָט אין זיינע יונגע יאָהרען פאַרבראַכט זעהר פיל צייט ביי געאָלאָגישע פאָרשונגס-אַרבייטען אין ארץ ישראל און פעסטגעשטעלט, אַז דאָס לאַנד האָט אַלע מעגליכקייטען פאַר קאָלאָניזאַציע. מיר האָבען דעריבער געוואוסט, אַז די מיינונג פון דער געזעלשאַפט וועט אויספאַלען לטובת דער יודישער זאַך, און אַזוי איז טאַקע געווען. אויפ'ן סמך פון דער דאָזיגער מיינונג האָבען די מלוכות אַרויסגעגעבען זייערע דעקלאַראַציעס.

יאָ, ארץ ישראל איז א קאָלאָניזאַציאָנס-לאַנד, אָבער, יודען זענען אַנ'עמאַפּויזאַ, אַנ'אומגעלערנט(?) פאָלק, און אונזערע דולדונג זענען זיי שטענדיג ביי דעמאָלט ווען דאָס גאַנצע ברענגט אונז נוצען, און ביי דעמאָלט, ווען עס וואָלט געבליבען געווען צו האַנדלען מיט ישוב הדעת.

איך וואָלט זיכער געווען מעהר פּאָפּולער ביי יודען, — זאָגט ווייטער סאָקאָלאָוו, ווען איך וואָלט קומען און א שעהנעם פרימאָרגען און זאָגען קומט יודען, אַלע קיין ארץ ישראל, אָבער אין א פּאָר חדשים וואָלט געקומען די ביטערע ענטטוישונג. א קאָלאָניזאַציאָנס-לאַנד מוז קודם כל פּיתרען די הכשרה-אַרבייטען, די צוגרייטונגס-אַרבייטען צו דער שפּעטערדיגער אויפנאַהמע פון דער עמיגראַנטען-כוואַליע.

דערצו דאַרף מען האָבען קאַפּיטאַל

און א סך קאַפּיטאַל. און דאָס האָבען מיר ווייניג, געזאַמעלט שטיקלעך ביים אָרימען פאָלק און ביים מיטעלשטאַנד. אַמעריקאַנער נדבות ... זיך די נעלדער פון די גבירים. אָבער דאָס, וואָס מיר האָבען שוין אויפגעטון אין ארץ ישראל איז שוין אויך א זעהר גרויסע אַרבייט. אין גלות קאָן נישט געשאַפען ווערען קיין אַקערבוי-שטאַנד. ער קאָן דאָרט נישט עקזיסטירען, ווייל די דאָזיגע אַרבייט בעדאַרף נישט בלויז אויף דער פיזישער אַרבייט, נאָר אויף דער צוגעבונדענקייט צום לאַנד, און אָט האָט ארץ ישראל א וואונדער בעוויזען. דער חלוץ, וואָס געפינט זיך א פאָר יאָהר אין לאַנד, איז דאָרט אַזוי פעסט צוגעבונדען צום לאַנד, ווי ער וואָלט שוין דאָרט געהאַט

א טראַדיציע פון דורות.

דער עמק ווערט נישט אזוי שטאַרק פאַרוואונדערט פון די נישט-יודישע טוריסטען, צוליב די לייסטונגען פון'ם חלוץ, וואָס האָט פאַרוואַנדעלט א מדבר אין א בליהענדען גן-עדן, נאָר דער עיקר שטעהען מענשען און שטוינען, ווי אַזוי יונגע מענשען, געקומען פון אַלע עקען וועלט זענען אין משך פון אַזא קורצער צייט צוגעבונדען געוואָרען צום באָדען, דער טיפּ פון'ם „חלוץ“, האָט מען נאָך ביי קיין שום אומה ולשון נישט געזעהן, און דאָס ווערט בעוואונדערט און בעזונגען פון אַנדערע נישט יודישע פריינד.

אויב ארץ ישראל וועט מיט דער צייט ווערען דאָס עמיגראַציע-לאַנד פון א פאָר מיליאָן יודען, וועט דערמיט אויך געהאָלפען ווערען דער גלות. יודישע אַרבייטער און בעלי-מלאכות, קליינע יודישע קאַפּיטאַליסטען, וואָס וועלען אויסוואַנדערען קיין ארץ ישראל, וועלען ממילא ברענגען דערצו, אַז דאָ אויפ'ן אָרט, אין גלות, זאָל זיך נישט פיהלען אזא ביטערע קאָנקורענץ. א חוץ דעם איז גאַנץ נאָהענט די צייט, ווען

שיפס-קאַרטען און געלד-שטיצע פון ארץ-ישראל

פאַר די קרובים אין גלות זאָלען ווערען אזא נאַטירליכע ערשיינונג, ווי די אַרויסגעשיקטע שיפס-קאַרטען פון אמעריקא אַנם פריהערדיגען דור.

דאָס איז די מאַטעריעלע הילף פאַר'ן גלות. ארץ ישראל וועט אויך ברענגען א מאָראַלישע און א פּאָליטישע חיזוק פאַר'ן גלות. מיר לעבען איצט אין דער

עפּאָכע פון דער פעלקער-ליגע

זאָלען סקעפּטיקער זאָגען, וואָס זיי ווילען. א פאַקט איז, אַז אין די 10 יאָהר עקזיסטענץ פון דער ליגע זענען שוין מעהרערע מאָל אויסגעמיטען געוואָרען נייע מלחמות צווישען די פעלקער. און אויב די ליגע האָט נאָך היינט צו קעמפען מיט שווערינקייטען, איז עס די אַלטע הונדערט-יאָהריגע טראַדיציע, וואָס קאָן נישט אזוי שנעל אויסגעריסען ווערען מיט'ן וואָרצעל. די ליגע פאַרנעמט אָבער אַלץ מעהר דעם אויבען-אָן צווישען די מלוכות. און אָט אין דער העכסטער אינסטאַנץ פון די מלוכות געפינען זיך אזוי פיל נאַציעס, און אייניגע פון זיי פיל קלענערע פאַר אונז, און אונזער שטים איז דאָרט נישט פאַרטרעטען. אַנדערע פעלקער קאָנען אַריינקומען דורך דער הינטער-טיר. אַנדערש וועט אָבער זיין, ווען מיר וועלען האָבען א שטאַרקע און פעסטע נאַציאָנאַלע היים אין ארץ ישראל. מיר וועלען דאַן קאָנען האָבען אונזערע פאַרטרעטער, און

פאַרטיידיגען די רעכט פון די יודען

אין גלות.

נחום סאָקאָלאָוו פאַרענדיגט זיין גייסטרייכען רעפעראַט מיט די ווערטער פון'ם נביא: מי יתן מציון ישועת ישראל. גאָט וועט געבען, ציון די הילף פאַר'ן גאַנצען יודישען פאָלק, וואָס געפינט זיך אין אַלע לענדער פונם גלות.

די רעדע ווערט בעגלייט מיט א שטורם פון הילכיגע אַפּלאָדיסמענטען.

נאָך דעם רעפעראַט פון נחום סאָקאָלאָוו געהט אַרויף אויף דער טריבונע דעפּ. ד"ר ראָזענבלאַט, וועלכער ערקלערט, אַז פון מאָרגען אָן ווערט געעפענט די קאַמפּאַניע פאַר'ן קרן היסוד און ער אַפּעלירט צו די פאַרזאַמעלטע, אַז זיי זאָלען נעמען א וואָס גרעסערן אַנטייל אין דער קאַמפּאַניע.

* * *

נעכטען 7 אָוונט איז נחום סאָקאָלאָוו מיט זיין טאָכטער אָפּגעפאָהרען פון לאָדז. אויפ'ן וואָקזאַל און אויף די גאַסען אַרום וואָקזאַל האָבען זיך געפונען טויזענדער מענשען, וועלכע זענען געקומען געזעגענען מיט דעם גרויסען פיהרער.

די נעכטיגע טורן- און ספּאָרט אַקאַדעמיע

לכבוד נחום סאָקאָלאָוו'ן אין שטאָטישען טעאַטער

(ל) נעכטען 11 פריה איז אין שטאָטישען טעאַטער פאָרגעקומען א גרויסער טורן- און ספּאָרט-אַקאַדעמיע לכבוד נחום סאָקאָלאָוו, איינגעאָרדענט דורך „בר-כוכבא“.

אַלע זיץ און שטעה-פּלעצער זענען געווען פאַרקויפט, מען האָט זיך געדריקט און געשטופּט ביי דער קאַסע פון טעאַטער, וועלענדיג צאָהלען יעדן פּרייז אַפילו נאָר צו בעקומען א בילעט.

זייגער 11 הויבען זיך אָן אונטער די קלאַנגען פון „בר-כוכבא“ אָרקעסטער די טורן- און ספּאָרט-איבונגען. אויפ'ן ערשטען פּלאַן איז געווען די שווער-אַטלעטישע מאַנשאַפט, וועלכע בעזיצט איינציגע „מייסטערס“ פון פּוילען, ווי ווייגגאַרטען, ווינגראַקאָמיאַק(?), שטערן און מינץ. ווייגגאַרטען איז 5 מאָליגער פּוילישער מייסטער, און רעקאָרד-שלאָגער. די שווער-אַטלעטען האָבען זיך אויך דאָס מאָל אויסגעצייכענט.

פּרעזידענט נחום סאָקאָלאָוו, וועלכער איז געזעסען אין דער לאָזשע נאָהענט פון דער ביהנע מיט זיין טאָכטער און דעם דעפּ. ד"ר ראָזענבלאַט, האָט איינמאָל צו זיך צוגערופען ווייגגאַרטען'ען, איהם געדריקט די האַנד, און ערקלערט, אַז ער איז זעהר צופרידען, וואָס ער האָט די מעגליכקייט דאָס אַלץ ביי צו וואוינען, בעמערקענדיג, אַז ער איז נישט בלויז פּוילישער מייסטער, נאָר אויך יודישער מייסטער און דער שטאָלץ פון יודענטום.

כאָטש עס איז שוין געווען מיטאָג צייט, איז נחום סאָקאָלאָוו דאָך פאַרבליבען אין טעאַטער, כדי צו זעהן די טורן-איבונגען, וועלכע עס האָבען אויסגעפיהרט די פּאָר-טורנער. שטאַרק אויסגענומען האָבען ביי אַלעמען די פּאָר-טורנער בערקע און וואַרשאַווסקי מיט זייערע „רינגען-וועלען“.

דאָס טורן- און ספּאָרט-פּראָגראַם האָט זיך פאַרצויגען ביז 2.30 מיטאָג. ווייל צוליב דעם בעזוך אין „העלענובעק“ האָט זיך די אַקאַדעמיע שטאַרק פאַרשפּעטיגט.

ביי זיין אָנקומען און פאַרלאָזען דאָס טעאַטער איז דעם גאַסט געמאַכט געוואָרען א רוישענדע אָוואַציע.

רענטשניצע

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

און צאָהן-ערצטליכער קאַבינעט

17 זגערזשער 17, טעל. 16-33

ד"ר ראַמאַוואָסקי	נערוו-, האַלז- און אויערען-קראַנקהייט	11–10; 3–2; 7–6
ד"ר יוסטמאַן	נערווען-קראַנקהייטען	2–12
ד"ר רוזשאַנער	הויט- און גע-שלעכטס-קר.	11–10; 2–1
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער-קראַנקהייטען	12–10; 5–4
ד"ר פּאַפּיערני	פרויען- און געבורטס-הילף	1–11.30; 6–5
ד"ר גאָלדשטיין-פּאָלאַס	אינערע קראַנקהייטען	2–1; 8–7
ד"ר מאַנטאַר	כירורגישע קראַנקהייטען	5.30–4.30
ד"ר ווייגבערג	אויגען, נאָז, האַלז, לונגען	1–12; 5.30–6.30
ד"ר טשופּעל	רענטגען	2–12; 6–40
צאָהן-אַרצט א. גראָדשענסקי / " נ. ראָזעם	צאָהן- און מויל-קראַנקהייטען	7–37; 11–10

קינסטליכע צאָהנען-בעהאַנדלונג — צאָהנען-טעכניק

בײַ דער רענטשניצע איז — געעפענט געוואָרען

א רענטגען-אינסטיטוט

קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע און עלעקטרא-מעדיצינישע קאַבינעטען

וויזיטען אין שטאָט. — אָפען אויך זונטאָג.

אַלע אַרט מעדיצינישע אַנאַליזען. — קורזען פאַר שמערצען.

אימפּונגען געגען שמאַרלאַטינע.

ערשטע-הילף-מעדיצינישע-פּאָזיציעס

בײַ מ. מאַרקוס נאַכט פון 5–8 פריה

גאַז-באָמבעס אין שטאָטישען טעאַטער

אונערהערטער סקאַנדאַל בעת דער נעכטיגער פאָרשטעלונג פון „ציאַנקאַלי“

פּאָליציי האָט פאַרהאַלטען 5 פערזאָן איינער פון זיי איז פרעזעס פון א ענדעקישער אָרגאַניזאַציע

(§) נעכטען 10.15 אין אָוונט ביים אויפפיהרען דאָס שטיק „ציאַנקאַלי“ פון דייטשען מחבר וואָלף איז אין שטאָטישען טעאַטער געקומען צו אַן'אונערהערטען סקאַנדאַל.

אין מיטען שפּילען דעם 3-טען אַקט האָבען זיך פון דער גאַלעריע דערהערט געשרייען: אַוועק מיט דער פּאָרנאָגראַפיע פון דער סצענע! נידער מיט אַדוועגטאָוויטש'ן! נידער מיט'ן באָלשעוויזם! באַלד דערויף זענען געפאַלען צווישען פּובליקום 2 גאַז-באָמבעס און צווישען פּובליקום איז ענטשטאַנען א שרעקליכע פּאַניק. מען האָט אָנגעהויבען לויפען איבער שטאָק און איבער שטיין, פון די גאַזען האָבען די אויגען געטרערט. ענדליך האָט פּאָליציי איינגעשטילט די בהלה און אַרומגערינגעלט די גאַלעריע. 5 פערזאָן פון די גאַלעריע-בעזוכער, אויף וועלכע מען האָט פון פּובליקום אָנגעוויזען אַלס די באָמבען-וואַרפער, זענען אָפּגעפיהרט געוואָרען אין 5. קאָמיסאַריאַט. זיי האָבען זיך בעת דער אויספאָרשונג אין דער שולד נישט מודה געווען: זייערע נעמען זענען: טאַדעאוש גאַטשקאָווסקי, 18 יאָהר אַלט א שילער פון דער האַנדעלס-שול, וואוינט אויף באַרישאַ 7, יאַן דזיאַלאָווסקי, 28 י. א. א טראַמוויי-קאָנדוקטאָר פון די ראַ-פּאַביאַניץ, ראָמאַן מאַליענאַ פון אָגראָדאָוואַ 28, פּיוראַליסט 27 י. א. און וואָזשניאַק 27 יאָהר אַלט פון זאַקאָנטנאַ 10 עקספּעדיענט, אַלעקסאַנדער פּאַוולאָווסקי, 29 י. א. פון דוואָרסקאַ 14 א פּיוראַליסט.

ביים פעסטשטעלען די פּערזאָנאַליען איז בעקאַנט געוואָרען א משעקאַווער פּרט, וואָס וואַרפט א ליכט אויף דעם גאַנצען ענין, נעמליך, ביי פּאַוולאָווסקי'ן האָט מען געפונען א לעגיטימאַציע אַלס פּרעזעס פון דער פּאָוויאַטאָווע אָרגאַניזאַציע פון „ווילקאַ פּאָלסקאַ“, וואָס איז, ווי בעקאַנט, פיינדליך געשטימט געגען דער אויפפיהרונג פון שטאָטישען טעאַטער.

די 5 פאַרהאַלטענע זענען בעפרייט געוואָרען נאָכדעם ווי מען האָט געגען זיי צונויפגעשטעלט א פּראָטאָקאָל.

נאָכ'ן בערוהיגען די טומלער פון טעאַטער-זאַל, איז דאָס שטיק ווייטער געשפּילט געוואָרען.

לאדזער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר זעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אוונט.

נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

„Lodzer Tageblat“, Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16

טעלעפאָנען: רעדאקציע 10057. אדמיניסטראציע 100.47

די שול-פאליטיק פון מיניסטער טשערווינסקי

בילדונגס - מיניסטער טשער-
איז א ליבעראל. א מענש מיט
ע״ כ׳וואלט זאגן גאנץ ראדי-
גשויאנגען איבער ערציהונג.
ל, אזא זאך, ווי ער האט ער-
אויף דער פרעסע-קאנפערענץ זי-
דער בודזשעט-קאמיסיע, אז ער
ט פערשטעהן א שול אהן א גע-
פאליטישער טענדענץ. דאס זע-
רענע ווערטער. בערוהמטע פע-
גלערנטע מיט א וועלט-נאמען
עבוט פון דער ערציהונג, האבען
ן לאנג ערקלערט. און גוט איז,
ר האבען די ראזוניגע ווערטער
פון אונזער בילדונגסמיניסטער.
וואלט אויך געווען, ווען די פער-
שול-קוראטארען און שול-אינ-
רען, וואלטען זיך צוגעהערט צו
ע ווערטער. עס וואלטען דאן
נישלאסען געווארען אזוי פיל יו-
ולען בלויז מיט דעם איינעם
נידיג, אז די שול פיהרט א ריין
טיאישע טענדענץ. [illegible]
ד רעדען מיר נאר דא וועגען
טע און געזעלשאפטליכע יודי-
ען, קיין מלוכה׳שע יודישע שו-
ן מלוכה׳שע פאווישעכנע שולען
ר מוטער-שפראך פון די יודי-
ער האבען מיר און פוילען אינ-
נישט. הגם אנדערע נאציאנאלע
יטעטען, האבען זיי, ווי עס איז
דערשלאגען צו א געוויסער
מלוכה׳שע שולען. אגב אט די
יודישע פריוואטע שולען, ערצי-
שטאלטען, וואס קאנען אין א
מאס אפשר אויך דינען אלס
פאר פיל פאווישעכנע שולען,
ע׳רודפ׳ט צוליב דעם, וואס עס
איז זיי א טענדענץ. א נאציא-
דער א סאציאליסטישע. די
לינגענדע ווערטער פון בילדונגס-
ר דארף מען דעריבער נישט
מען ווי אנ׳אקראמע, וואס גילט
אין אלע פאלען און ביי אלע
גדען. נאר בלויז פאר איין גע-
אל, און בלויז פאר איין געווי-
לטונג. פאר דער ריל[illegible]. און
ם פאל. וואס האט דעם צול
פען און די יונגע העברעאישע פון
הינדער די מעלות טובות פונ׳ם
שים. פאר אנדערע, ובפרט נאך
שול אויף דער מוטער שפראך
מינדערהייט, איז די ראזוניגע
קיין אקסיאמע נישט און יע-
מטער שול אינספעקטאר קאן זי
[illegible] די שול-פאליטיק פון אונ-

זעהר רעגירונג, איז, ווי מיט דער ווירט-
שאפטליכער און פינאנץ-פאליטיק פון
דער איצטיגער רעגירונג. פון אויבען
ווארפט איינער אמאל ארײן א מאטושעווי-
סקי, אדער א קוויאטקאווסקי: א שעהן
ווארט, וואס קלינגט, ווי א שטיקעל
נחמה. דא א רמז אויף א שטיקעלע
נחמה און הלכות שטייערען. דארט וועגן
גען א פערליכטערונג בנוגע האנדעלס-
קאנצעסיעס. און פון אונטען ווייזען זיך
ווייטער די פערשידענע דירעקטע ממו-
נים איבער די יודישע קעשענעס און טון
זיך זייער זאך ווייטער בשלמות, און
אפשר נאך מעהר, ווי בשלמות, און די
שעהנע ווערטער פונ׳ם מיניסטער ארט
זיי, ווי דער פאריעהריגער דלות און די
איצטיגע נויט פון די שטייער-צאהלער.
דאס זעלבע איז אויך אין דער שול-
פאליטיק. דער מיניסטער ליבעראלער
מענש, ער וויל בנישט פערוואגלען די
קינדער פון די מינדערהייטען און פאר-
לאקען, און די מעשים... א שטארקע
פאלאניזאציע, א פערפוילישונג פון יו-
דישען קינד, אנ׳אסימילאטארישע
צוואנגס-שול פאר׳ן יודישען קינד מיט
נישט יודישע לעהרער, וואס פערשטע-
הען נישט דאס קינד, וואס ווילען גאר
צוגעבען צו דער נשמה פונ׳ם יודישען
קינד, און ממילא — אנ׳אפקומעניש
פאר ביידע צדדים: פאר׳ן לעהרער און
פאר׳ן קינד.

די אלע טענות, וואס גרינבוים האט
געהאט צו דער שול-פאליטיק פון בילי-
דונגס-מיניסטעריום, האט דער מיניס-
טער טשערווינסקי נאר געענט-
פערט אויף איינע, און אויף די, וואס
אינטערעסירט אונז אמווייניגסטען —
אויף דער טענה, וואס עס ווערען גע-
מאכט שווערינקייטען ביים אריינגעבען
אויסלענדישע פעסער פאר דער יודישער
שטודירענדער יוגענד, אקוראט, ווי דאס
וואלט געווען דאס איינציגע, וואס אונז
דריקט, אקוראט, ווי דאס אליין איז דער
„אלף און דער תיו“ פון אונזער „שול-
פראבלעם“.

די בארטעלשע רעגירונג האט ווייזט
אויס אנגענומען א טאקטיק צו פער-
שווייגען די יודען פראגע און אויב מען
נעמט שוין יא א ווארט און עס איז די
צווייט-ראנגיגע אדער דריט-ראנגיגע
ענינים פון יודישען לעבען.

בארטעל האט זיין בערוהמטער
עקספאזע געגעבען דעם טאן, און זיינע
מיניסטארען טון דאס זעלבע. ישרשר
און זיין גבים.

—פס.

יודישע נייעס.

געוו. ענגלישער אינערן-מיג. לארד ברענטפארד אנגעקומען קיין ארץ-ישראל

ירושלים, (יט״א)

נאכ׳ן בעזוך פון עגיפטען זענען אנ-
געקומען קיין א״י דער געוו. ענגלישער
אינערן-מיניסטער לארד ברענטפארד,
(סער דזשאנסאן הוקס) און לארד העדי-
לי. דער לעצטער האט, ווי בעקאנט,
אנגענומען דעם איסלאם.

שמד-בעוועגונג אין בודאפעסט

בודאפעסט, (יט״א)

לויט דעם בעריכט פון דער יודישער
קהלה אין בודאפעסט זענען אין יאהר
1929 ארויסגעטרעטען פון דער קהלה
369 מיטגלידער. אין יאהר 1928 האט
די צאהל ארויסטרעטענדע פון דער
קהלה בעטראפען 344 פערזאן.

דער ליטווישער פרעזידענט אין יודישען טעאטער

קאָווגאָ, (יט״א)

דער ליטווישער מלוכה פרעזידענט
סמעטאנא, דער מיניסטארען קאבינעט
און פיל הויכגעשטעלטע פערזאנען האָ-
בען בעזוכט די פארשטעלונג פון יודי-
שען טעאטער, וועלכער האט געשטעלט
„דאס גרויסע געווינס“ פון שלום-עליכם.
די פארשטעלונג האט געהאט גרויס
ערפאלג.

קופאָן № 96

אויף אומזיסטע יורידישע עצות.

דער בעזיצער פונ׳ם דאזיגען קופאן
קאן בעקומען אומזיסט יורידישע
עצות דורכ׳ן יורי-קאנסול פון
אונזער רעדאקציע.

גילטיג היינט מאנטאג,
דעם 20. יאנואר פון 8—9 אוו.

אימפאזאנטער קבלת-פנים פאר נחום סאקאלאוו
אין יודישען קינדער-דארף „העלענובעק“, נעבען לאדז,

(:) נעכטען פארמיטאג האט פרעזי-
דענט נחום סאקאלאוו בעעהרט מיט א
בעזוך דאס יודישע קינדער-דארף הינ-
טער לאדז „העלענובעק“

די לייטונג פון „העלענובעק“ מיט ה׳
רומקאווסקי בראש האבען צוליב דעם
הויכען גאסט צוגעגרייט א פייערליכען
קבלת-פנים. דאס גאנצע קינדער-מלוכה׳
לע איז געשמיקט געווארען אויף די פנים
עס איז נעלאזט געווארען און גאנג די
איינגענע עלעקטראוניע; און אלע ווינקע-
לער איז געווארען ליכטיג און פייערליך.
די לעהרערינס, לעהרער, פערוואלטער
און די יונגע פענסיאנארען זענען געווא-
רען יום-טוב׳דיג, היימער. די בנינים פון
אנטערנאט זענען געווען דעקארירט
מיט ציוניסטישע פעהנער; די ביימער
— פעצויגען מיט בלוי-ווייסע בענדלעך;
עס איז אויפגעשטעלט געווארען א
טריאומף-טויער, בעצירט און פריש
גרינס מיט א ליכטיגער אויפשריפט
איבערן געוועלב פון טויער: „יחי
מנהיגנו סוקולוב!“

באלד און דער פריה איז געקלאפט
געווארען „טרעווגע“. די יודישע קינ-
דער-מלוכה, אונטער די אפטע סיגנאלען
פון איהר „פאטער“ מיט׳ן פייפעל אין
האנד, האט זיך גערייט אויפצונעהמען
דעם טייערען גאסט. דערווייל פאהרען
אן אויטאמאבילען מיט די חשובי-העיר
פון לאדז. די צאהל יום-טוב׳דיג גע-
קליידעטע געסט, מענער און פרויען,
וואקסט פסדר, די שפאנונג צום אנקו-
מען פון נחום סאקאלאוו וואקסט.

די דערוואקסענע קינדער מאכען דער-
ווייל אונטערן פרייען הימעל א „רעפע-
טיציע“ פון די לידער, וואס זענען פער-
פאסט געווארען ספעציעל לכבוד מנהיגנו
סוקולוב“. און אז דעם יונגווארג ווערט
קאלט מאכען זיי א ריקוד׳ל.

האלב 12 קומט אנגעפאהרען פרעזי-
דענט סאקאלאוו אין בעגלייטונג פון זיין
טאכטער ד״ר פעליציא סאקאלאוו, רעפ.
ד״ר י. ראזענבלאט, לאווניק יאפע, הער-
מאן פויסט, דער פיזדאמאר פון „העי-
לענובעק“ ה׳ פנחס גערשאווסקי א. א.
פאר׳ן טריאומף-טויער ווערט פרעז. סא-
קאלאוו בעגריסט דורך די מיטגלידער
פון דער „העלענובעק“-פערוואלטונג מיט
פרעזעס רומקאווסקי בראש. די פאטא-
גראפיר-אפאראטען ארבייטען. די דער-
וואקסענע מיידלעך פון אינטערנאט
„פאמאץ“ בילדען א שפאליער און ה׳
רומקאווסקי פיהרט דורך דעם חשוב׳ען
גאסט איבערן אינטערנאט-הויף,
דעמאנסטרירט איהם דעם קרן פון ציוניזם
אויפ׳ן לאדזער באדען, די פרעכטיגע
בנינים מיט די איינריכטונגען.

דער בעוועגליכער שפאליער, וואס רינג
געלט ארום נחום סאקאלאוו׳ן און די
איבריגע געסט, זינגט הילכיג: „יחי
סוקולוב“ און אנדערע ציוניסטישע לי-
דער, צווי פון די יונגסטע קינדערלעך
טראגען אונטער דעם פרעזידענט בוקע-
טען בלומען און בעגריסען איהם אין א
שעהנעם העברעאיש.

פאר׳ן ארײנגאנג אין גרויסען אויפ-
נאהם-זאל, אינ׳ם גערשאווסקי בנין,
ווערט נחום סאקאלאוו׳ן געמאכט א נייע
אוואציע דורך די קלענסטע קינדערלעך,
וועלכע האבען געבילדעט א שפאליער
און רופען אויס: „הידד!“ „יחי מנהיגנו
מר סוקולוב“ און זיי זינגען היימישע
לידלעך.

עולם פערנעהמט דאן די ערטער
ארום די שעהן-סערווירטע טישען. פרע-
זעס רומקאווסקי האלט דער ערשטער
א בעגריסונגס-רעדע, אין וועלכער ער
שטעלט פאר דעם פרעזידענט סאקאלאוו
די צילען פון „העלענובעק“. ער זאגט:
מיר, דא הינטער לאדז, אינ׳ם יודישען
קינדער-דארף אין גלות, האבען זיך,
פערמאסטען אוועקצונעהמען ביי עשיו׳ן
דעם מאנאפאל אויף די „ידי עשיו“.
מיר שטרעבען, אז אויך יעקב זאל האָ-
בען ידיים צו ארבייט, צו באזונדערע
לייסטונגען. „העלענובעק“ שטעלט צו
פאר א״י דעם נעוואגשטען חלוץ, דעם
קרעפטיגען און דויערהאפטען. ביי דער
געלעגענהייט דערמאנט ה׳ רומקאווסקי
די אפפערווילינגע מיטארבייטער און
שטענדער לטובת „העלענובעק“. וועל-
כע איז מסוגל נישט-ציוניסטען צו פער-
וואנדלען אין ציוניסטען, און בו ע״ פון
ציוניסטישע פאזיציעס.

פרעזידענט סאקאלאוו דאנקט ה׳ רום-
קאווסקי׳ן פאר זיין „ראפארט“ פון א
ציוניסטישען וועלנער“.

דאן בעגריסען א לעהרער פון „העלע-
נובעק“, א יונגע פענסיאנארין פון „העי-
לענובעק“ און א פענסיאנארין פון „פא-
מאץ“.

דערויף בעגריסט ה׳ יאשינסקי. ער
דערצעהלט אגב, א בינטעל זכרונות פון
ה׳ סאקאלאוו׳ס ציוניסטישע ארויסטרע-
טונגען אין ווארשא מיט 40 יאהר צו-
ריק, זיין צוזאמענארבייט מיט׳ן ער-
שטען רעדאקטאר פון „הצפירה“ חיים
זעליג סלאנימסקי.

פרעזידענט סאקאלאוו שטעלט זיך
דאן אויף און האלט א קורצע ישראל-
איז א זאפטיגען יודיש. ער זאגט:

„ווען איך בין געקומען אין דער ראי-
זיגער יודישער אנשטאלט, דערמאנט
זיך מיר א ליד פון היינריך היינע „צו
דער איינווייהונג פון א יודישן קראנקענ-
הויז“ (אין האמבורג). אין דעם ליד
זאגט היינע, אז 3 אומגליקען זענען
דא אויף דער וועלט: ווען מען איז
ארים. ווען מען איז קראנק און ווען מען
איז א... יוד. וואס גרעסער עס איז דאס
אומגליק, אלץ גרעסער ווערט די פריוד,
וואס דער „אומגליקליכער“ דערלעבט צו
דערלעבען. מען קאמענטירט צו דעם
ראזונגען ליד אזוי: „אז ס׳איז נישט
בלויז א גליק צו זיין א יוד, נאר גאר
מעהר גליק איז, ווען מ׳איז א ציוניסט“.

אומקעהרענדיג זיך צום ענין „העלע-
נובעק“ זאגט נחום סאקאלאוו: „העלע-
נובעק“ בעצייכנט זיך זיכער אויף איינער
א העלענע, צוליב וועלכער עס איז פער-
גאסען געווארען בלוט. אין ירושלים איז
אמאל געווען א שעהנע קעניגין העלע-
נע, וועלכע האט געלעבט אין די צייטען
פון בית-שני. מען נעמט אן, אז איהר
קבר געפינט זיך צווישען די היסטארי-
שע קברים פון דער אוראלטער תקופה
אין א״י. אבער מיר, יודען, האבען אויך
געהאט אנ׳אייגענע העלענע, א יודישע
העלענע, וועלכע איז מסתמא געווען א סך
שעהנער פון דער גריכישער קעניגין. און
שענער איז די יודישע העלענע געווען
דערפאר, וואס צוליב איהר איז נישט
פערגאסען געווארען קיין בלוט. איינער
„העלענובעק“ האט איהר אוראי מגייר
געווען פון דער גריכישער העלענע מיט׳ן
אונטערשיד, וואס איהר ווילט איינגעה-
מען ציון נישט מיט בלוט, נאר מיט
מעשים, פאקטישע טאטען, דורך ארבייט
זאלען זיך געבענטשט זיין די אלע, וואס
מוז-צו ציון העלפען צו דער ראזיגער
נאבעלער זאך; זאלען אויך געבענטשט
זיין מיט די ווארימסטע ברכות די קינ-
דערלעך, וועלכע געהען אנטקעגען דער
מוטער ציון.

פרעז. סאקאלאוו און זיין טאכטער
שרייבען זיך דאן איין אין גאלדענעם
געדענק-בוך פון „העלענובעק“, עולם
מאכט שטורמישע אוואציעס; די קינ-
דער זינגען הילכיג, בילדען א שפאליער
ארום פרעזידענט. דורך די פערוואלטונגס
מיטגלידער פון אינטערנאט ווערט ה׳
סאקאלאוו געגומען אין א האפערדיג
מענצעל, בעגלייט פון הימערן קינדער-
געזאנג. ה׳ רומקאווסקי מאכט דאן א
„שהחיינו“.

ה׳ ל. אורימאן געזעגענט זיך נאך
מיט ה׳ סאקאלאוו׳ן; ער דאנקט איהם
אינ׳ם נאמען פון דער פערוואלטונג פון
„העלענובעק“ פאר׳ן בעזוך.

ביי א פייערליך געהויבענער שטימונג
אונטער „הידד“-אויסרופען דערווייטערט
זיך פרעז. סאקאלאוו׳ס אויטאמאביל פון
יודישען כפר-ילדים.

א קאַפּעלע הומאר
ווערטלעך און שטעכווערטלעך

עגאאיזם

— עגאאיזם שטאמט פון ווייבער.

— ווי אזוי?

— די זאך איז פשוט: ווען עגאאיזם שאמט נישט פון ווייבער, איז ווי אזוי וואלטען מיר מאנס-בילען געקענט זיין עגאאיסטען פון געבורט?

* * *

פראפעסיאנעלע חתונה

— וואס איז א פראפעסיאנעלע חתונה?

— ווען אנ׳אלמן נעמט אנ׳אלמנה.

* * *

נח און פערפלייצונגען

ווען אונזער נח (פון תנ״ך הייסט עס) וואלט געדארפט ברענגען די פראגע פון מאכען א קאסטען אין סיים—וואלטען מיר שוין לאנג קיין וועלט נישט געהאט.

די שווערע ווירטשאפטליכע לאגע
פון די יודען אין עסטרייך

די פערשטענדניש פון נייעם פרעמיער פאר די לייסטונגען פון די יודען.—די פריהערדיגע געפאהר פאר א בירגער-קריג און די איצטיגע בערוהיגונג.—ד״ר שאָבע, דער מענש מיט דער פעסטער האנד.—די האפנונגען אויף א ווירטשאפטליכע אויפלעבונג.

(א בריף פון וויען, ספעציעל פאר׳ן „לאדזער טאגעבלאט“) — פון מ. א. טענענבלאט.

עסטרייך איז איבערגעשפרונגען די
שרעקליכע סכנה פון א בירגער-קריג,
פאר וועלכען די ווינער יודען האבען גע-
ציטערט מעהר פון אלעמען. ערשט
איצט ווי די סאמע גרעסטע געפאהר
איז שוין איבער, דערוויסט מען זיך זיך
פון אויסגעפלוידערטע סודות פון היימ-
ווערען-לאגער, אז די חברותו האט
מאקע געשפילט מיט פייער און איינצעל-
נע קאמאנדאס פון די היימוועהרען זע-
נען ממש גרייט געווען צו מלחמה מיט
פויסט און געוואלד. לויט רעוועלאציעס
פון צד-שכנגד האבען אויך די סאציא-
ליסטישע באטאליאנען זיך געהאט צוגע-
גרייט צו א בלוטיגען ענטפער מיט הויי-
סען געוועהר און אפילו מיט גאנצע זא-
פאסען פון דינאמיט וכרומה פון אזעל-
כע עקספלאדירענדע מלחמה-מאטעריא-
לען. דאס כפרה-הינדעל וואלטען געווען
די יודען בכלל און די גרויסע ווינער
קהלה מיט בערך א פירטעל מיליאן יודען
בפרט. מחמת דער איינענליכער קריג
האט געמוזט פלאקערן און דער הויפט
שטאט וויען, ווייל אט דא געפינען זיך
די באסטיאנען פון עסטרייכישען סאציא-
ליזם, וועלכער איז ענטשלאסען פערטיי-
דיגען א יעדע שאנץ מיט בלוט און
אייזען.

קיין שום עסטרייכישען שטאטסמאן
האט געקענט געלינגען ארויסצופיהרען
דאס לאנד בשלום צווישען די מאסען
פלאמענווארפערס פון ביידע קריגסלוס-
טיגע מחנות. נאך דעם רוהיגען און פעס-
טען פאטריאט ד״ר יאהאנעס שאבער
מיט זיין גרויסער אלגעמיינער אויטאָרי-
טעט האט זיך געקענט איינגעבען אזא
שווערע געפערליכע אויפגאבע. שא-
בער איז בטבע א ווייכער, גוטער און
געמיטליכער מענש. דער בעסטער טיפ
פונ׳ם אמאל בערוהמט געוועזענעם הויף
קולטארעלען עסטרייכישען ביוראקראַ-
טיזם. אבער אין מלוכה-ענינים פון ערנ-
סטען כאראקטער איז אט דער געמיטליכ[illegible]

געלומעט אין זיין שווערע האנד פאלט
אויף יעדען אהן אונטערשיד, וואס
ברעכט דאס געזעץ און שטערט די
עפענטליכע ארדנונג. געוויס אין די לעצ-
טע צעהן יאהר זעהר פערפלאנטערטע
אונפאפולערער סיטואציעס, וואו שאבער
האט אלס פאליצי פרעזידענט געמוזט
בעשיצען יודען. יודישע פערזאמלונגען
און יודישע קווארטאלען זענען פריטש-
רע אנטיסעמיטישע קאמפאניעס, אין
וועלכע עס האבען געהאט א האנד אשר
רעגירונגס-פארטייען אליין. נו, האבען
זיינע פאליציאנטען מאקע געשלאגען
און צוקלאפט די אנטיסעמיטישע מא-
סען-אנפאלער אהן ריקזיכט, ווער און
וואס זיי זענען.

פערהאן בעהויפטונגען, וואס ווערען
געשטיצט פון פיהרערע ווינער יודישע
פערזענליכקייטען, אז שאבער איז אויך
שטארק פילאסעמיטיש געשטימט און
ער איז אפשר דער איינציגער עסטרייכ-
כישער שטאטסמאן, וועלכער אנערקענט
פיל און גאנץ דעם גרויסען ווערט פון
די יודען פאר׳ן עסטרייכישען ווירט-
שאפטס-ארגאניזם, מעגליך אז א דאנק
זיין ראזונגען אפשאצונג פון דער יודי-
שער פונקציע און דער עסטרייכישער
ווירטשאפט האט ער זיך נישט פיל גע-
מאכט פון סאציאל - דעמאקראטישען
לאגערס הויפטמאן סעווער׳ם זיינער צע
טיגען בעפעהל ארויסטרייבען פון וויען
די מזרח-יודען. ווען שאבער זאל געווען
האבען געהארכט דער ווינער פאליצי
אויספיהרען בשלמות סעווער׳ם ערלאס
דאן וואלטן דעמאלס ווייניגסטענס 50
טויזענד יודען מוזט אוועק פון וויען
צוריק קיין פוילען, קיין רוסלאנד, קיין
אונגארן אדער סתם מיט׳ן וואנדער-
שטעקען אין דער וועלט ארײן. אפשר
האט ער דאס נישט געטאן צוליב אהבת
ישראל, אבער ער האט אלע יאהרען גע-
האט די ריכטיגע אויפפאסונג, אז וויענ׳ס
ווירטשאפט קען זיך האלטען און ראטע-
ווען בעיקר דורך די האנדעלס-בעציהונ-
גען פון די יודען מיט זייערע פריהערע
שטאטס-לענדער אינ׳ם אונטערעם פון
לאנד און ער געבליבען טריי זיין ראזו-
נער אויפפאסונג און ער האט זיך קיינמאל
נישט געלאזט פערפיהרען פון אנטיסע-
מיטישע שלאג-ווערטער. אפילו ווען זיי
זענען מאסקירט געווארען מיט פלומר-
שט פאטריאטיש-עקאנאמישע אדער
געווערקשאפטליכע מאטיוען.

צוליב דעם אלעם האט בעיקר די יודי-
שע בעפעלקערונג אויפגעלעבט, ווען אין
מאמענט פון שווערסטע געפאהרען פון
בירגער-קריג און פון אומפערמיידליכען
ווירטשאפטליכען חורבן אין גאנצען
לאנד, איז געפאלען די וואהל אויף יא-
האן שאבער, ער זאל דורכפיהרען די
שווערסטע טאפעלע מיסיע: אז אפהאל-
טען פולסטע ארדנונג און געזעצליכקייט
אין לאנד, אז דורכפיהרען א ראדיקאלע
רעפארם פון עסטרייכישער קאנסטיטו-
ציע אויף לעגאלען פארלאמענטארישען
וועג. און דאס איז איהם פאקטיש געלונ-
גען און א משך פון א קורצען טערמין,
געגען דעם צייהקריצענדיג און דעם שאר
פון ווידערשטאנד פון די מיליטאנטע
פארמאציעס און ביידע געגנערישע מח-
נות. סיי די היימווערען סיי די סאציא-
ליסטישע באטאליאנען האבען געמוזט
זיך לאזען דיקטירען פון שאבער׳ן נאר
אזא מאס-קוואנטום פערפאסונגסרעפארם
וואס ער האט געהאלטען פאר נויטיג
און הסכם מיט די שטאטס-נויטווענדיג-
קייטען און מיט דער אינטערנאציאנא-
לער לאגע. האזארדירען און אויסנוצען
דאס גאנצע לאנד אויף א עקאנאמישער
קאטאסטראפע דורך א צו לאנגער קאָנ-
סטיטוציע-קאמף צוליב נאר עטליכע
דערגרייכונגען — דערפון האט שאבער
זיך ענערגיש אפגעזאגט, נישט קוקענ-
דיג אויפ׳ן געשריי פון די היימווערען.
פונקט ווי ער האט אדורכגעזעצט ביי
דער סאציאל-דעמאקראטישער פארטיי,
קאנצעסיעס נישט קוקענדיג אויפ׳ן גע-
שריי פון די ראדיקאלע מארקסיסטען
און פון זייערע באטאליאנען, עס האט
שטארק געווירקט זיין בעטאנטע דעק-
לאראציע, אז ער האט גענוג מיליטער
און פאליציי צו אונטערדריקען יעדען
פויסט אדער געוואלט-טאט. א יעדער
עסטרייכער האט עס פערשטאנען ריכ-
טיג, אז באין-ברירה וועט די רעגירונג
שיסען אפילו אויף היימוועהר׳ען
אליין.

געלעכטער לעגט די עסטרייכישע
ווירטשאפטס וועלט און ספעציעל די
יודען, די גרעסטע האפנונגען אויף בונ-
דעסקאנצלער ד״ר שאבער, אז עס וועט
איהם געלונגען אויך די עקאנאמישע רע-
טונג פון עסטרייך. און די לעצטע יאה-
רען איז דאס לאנד געזונקען ווירטשאפט-
ליך פסדר טיפער און דורך די פעטעט
גאנציעהריגע צוזאמענשטויסען צווישען
היימווערען און סאציאליסטען צוזאמען
מיט׳ן ערווארטעטען בירגער-קריג. איז
די עקאנאמישע לאגע געווארען קאטא-
סטראפאל. דער קאנסום פון דער בעי-

(ענדע — זייט 6)

פוילישער יוד געווארען אוניווערזי-טעט-פראפעסאר אין אמעריקא

ניו-יארק, (יט״א)

[illegible]ינגער יודישער געלעהרטער ד״ר
[illegible]אראן פון טארנאוו (גאליציען)
[illegible]טימט געווארען אלס ארדענט-
[illegible]ראפעסאר אויף דער קאלומביא
[illegible]טעט אין ניו-יארק. ד״ר בא-
[illegible] 35 יאהר אלט.
[illegible]שלום בעראן האט געמאכט 3
[illegible]טען אויפ׳ן ווינער אוניווערזי-
[illegible] זיך ערווארבען אין דער וויסענ-
[illegible]ער וועלט א קלאנגפולען נאמען
[illegible]טאריקער און סאציאלאג. זיינע
[illegible] וויען פראפעסאר און העברעאי-
[illegible]ערגאניזיום האט ער פערעפענט
[illegible]ט ווערק וועגען דער „יודען-
[illegible] אויפ׳ן ווינער קאנגרעס“ און די
[illegible]ע טעאריע פון פערדינאנד לא-
סאל, וועלכע האבען באלד געצויגען אויף
זיך די אויפמערקזאמקייט פון די גרוי-
סע געלעהרטע.

און די לעצטע יאהרען האט ד״ר בא-
ראן געגעבען לעקציעס וועגען יודישע
געשיכטע און ד״ר סטיפען ווייז׳ס ניו-
יארקער אינסטיטוט פאר יודישער גע-
שיכטע און רעליגיאנס - פילאזאפיע,
ארויסגעבענדיג אויך דארט צוויי גרוי-
סע וויסענשאפטליכע ארבייטען אויף
ענגליש וועגען „געטהא און עמאנציפא-
ציע“, „נאציאנאליזם און אנטמאליגע-
ראניע“, וועלכע האבען איהם באלד בע-
רוהמט געמאכט אין דער אמעריקאנער
וויסענשאפט. דערויף האט ער איצט
בעקומען א ארדינאריאט אין דער קא-
לומביא-אוניווערזיטעט.

אונטערליגט עבר-הירדן דעם מאנדאט?

ירושלים, (יט״א)

[illegible]אראבישע פרעסע מעלט מיט,
[illegible] אויף דער לעצטער זיצונג פון
[illegible]מוי-ראט פון עבר-הירדן פינאנ-
[illegible]יקערט א דיסקוסיע וועגען דער
[illegible]י אונטערליגט עבר הירדן דעם
[illegible] מאנדאט. איניגע מיטגלידער
פון ראט האבען פערטיידיגט דעם שטאנד-
פונקט, דאס נאכדעם ווי עס איז אונ-
טערגעשריבען געווארען דער אפמאך
צווישען ענגלאנד און עבר הירדן, איז
דער מאנדאט איבער עבר הירדן אויטא-
מאטיש אנולירט געווארען.

ארעסטירט 65 יודישע יוגנט-לייט
פאר דעמאנסטרירען געגען טויט-שטראף

קאָוונאָ, (יט״א)

[illegible]גען ארעסטירט געווארען 65
[illegible]ונגעלייט פאר פרובען איינצו-
[illegible] גאסען-דעמאנסטראציע געגען
[illegible]שטראפען איבער פאליטישע
[illegible]טע. א חוץ דעם וואס די א״עם-
טירטע זענען דורך דער פאליצי מער-
קעבליך געשלאגען געווארען וועלען זיי
נאך האבען בעשטראפט ווערען, ווייל גא-
סען-דעמאנסטראציעס זענען אין ליטע
צוליב׳ן קריגס-צושטאנד שטרענג פער-
באטען.

לאָדז
.20 יאַנואַר 1930
זון-אויפגאַנג 7.37
זון-אונטערגאַנג 3.58

מאָנטאָג,
כ'
טבת תר"ץ
פ' שמות

טאָג-כראָניק

דינסטמיידלען מוזען זיין פער-זיכערט
אין דער קראַנקען-קאַסע

מיט'ן אָנהויב פון 1930 האָט די לאָדזער קראַנקען-קאַסע אנגעהויבען דורכצופיהרען קאָנטראָלעס, צי אַלע דינסטמיידלעך זענען פערזיכערט אין דער קראַנקען-קאַסע. די שולדיגע ווע-רען בעשטראָפט

יודישע פרוי פלוצלינג געשטאָרבען אין גאַס

פרוי מרים רבקה פרידמאַן (פּאָמאָר-סקא 19) האָט נעכטען, געהענדיג אויף דער גאַס, בעקומען אַ האַרץ-שלאַג און איז געשטאָרבען. חסד של אמת פערנעמט זיך מיט דער לויה.

סטאָפּ! ה' יובילער וויל נישט...

געצוואונגענע איבּערצורייסען די גאַסטשפּילען פון חיים שניאור און בעלאַ בעלערינאַ צוליב אויסטערלישע פּרעטענזיעס

מיר בעקומען פאָלגענדען בריף אין רעדאַקציע:

צוליב דעם, וואָס דער „אַרטיסטען פעראיין" אין וואַרשאַ שטערט אונז צו שפּילען, זענען מיר געצוואונגען איבּערצורייסען אונזערע גאַסטראָלען אין דער „פילהאַרמאָניע"

די שטערונג איז געקומען נאָכדעם, ווי מיר האָבען זיך אָפּגעזאָגט איינ-צוצאָהלען דעם „אַרטיסטען פעראיין" אין וואַרשאַ, די סומע פון עטליכע הונדערט זל., צו וועלכע דער דאָזי-גער פעראיין איז בשום אופן נישט בערעכטיגט

מיט דרך ארץ
חיים שניאור
בעלע בעלערינע

* * *

די דאָזיגע האַנדלונג פון יודישען אַר-טיסטען-פעראיין אין וואַרשאַ מוז ווירק-ליך אַרויסרופען שטוינען און פערוואונ-דערונג.

ווי בעקאַנט, איז דער „קרוגס-צו-שטאַנד" צווישען דער יודישער אַרטיס-טען-וועלט אין ניו-יאָרק מיט דעם יוד. אַרטיסטען-פעראיין אין וואַרשא געגנצ-ליך ליקווידירט געוואָרען. לויט דעם אָפּ-מאַך, וואָס איז דאָ נישט לאַנג צוריק אונטערגעשריבען געוואָרען אין וואַרשאַ, איז יודישע שוישפּילער פון אַמעריקאַ ערלויבט פריי און פריי צו שפּילען אין אונזערע יודישע טעאַטערס. און דאָ מיט אַמאָל אַ פרישער אָנגריף אויף אַמעריקאַנער יודישע קינסטלער!

ווי מיר דערוויסען זיך, האַנדעלט זיך אין דעם פאַל וועגען אויסטערלישע פּר-טענזיעס מצד דעם אַרטיסטען-פעראיין אין וואַרשאַ, וואָס האָבען כלל וכלל קיין שום בערעכטיגונג נישט. חיים שניאור און בעלאַ בעלערינאַ קומען ערשט פון אַמעריקאַ, זיי זענען אַמעריקאַנער בירגער און זענען אויך מיטגלידער פון ניו-יאָרקער אַרטיסטען-פעראיין. און דאָ קומט דער טרויעריג-בעריהמטער דיק-טאַטאָר פון אַרטיסטען-פעראיין אין וואַרשא און וויל זיי מיט גוואַלד אָנוואַר-פען די צוגעהעריגקייט דוקא צום וואַר-שאַווער פעראיין, באשר מיט אַנ'ערך צעהן יאָר צוריק זענען זיי געווען דאָרט מיטגלידער...

דאָס איז באמת סקאַנדאַליעז. און נאָך גרעסער איז דער סקאַנדאַל דער-מיט, וואָס דער וואַרשאָווער פעראיין, וועלכער דאַרף על פי שכל וואַכען איי-בער די אינטערעסען פון זיינע פאַקטי-שע מיטגלידער, גיט גראָד די לעצטע אַ זעהר עמפּינדליכען קלאַפּ מיט'ן צוווינ-גען די אַמעריקאַנער גאַסטראָלערען אי-בערצורייסען די פאָרשטעלונגען. חיים שניאור און בעלאַ בעלאַרינאַ האָבען זיך דאָ באמת בעליבּט געמאַכט און זייערע אויפטריטען האָבען אַריינגעבראַכט אַ שטראָם פון פריש לעבען אין לאָדזער יודישען טעאַטער. חיים שניאור און בע-לאַ בעלאַרינאַ האָבען געהאַט אַלע שאַנ-סען צו קענען דאָ שפּילען אַ לאַנגע צייט צום נוצען און צום גוטסטען פון לאָדזער יודישען טעאַטער, פון אַרטיסטען אַנ-סאַמבּל און פון דער יודישער טעאַט-ראַלער קונסט. און מיט אַמאָל סטאָפּ! ה' יובילער וויל נישט...

צו אַט די אַרט האַנדלונגען מוז קו-מען אַ סוף!

מיר פאָדערן אויף די פערוואַלטונג פון יודישען אַרטיסטען-פעראיין אין וואַרשאַ, אָביעקטיוו און גענוי אויסצו-פאָרשען די האַנדלונג פון זייער פערוואַל-טער און אונז בעוואָרענען להבא פון אַזעלכע איבּעראַשונגען, וואָס ברענגען נישט קיין כבוד און נישט קיין געזינד. דעם אַזוי אויך גענוג געפּלאָגטען יודי-שען טעאַטער אין לאָדז!

וואָס ?

?

דאָס יאָהר 1929 אויף דער לאָדזער פּאָסט

כדי צו האָבען אַ געוויסען איבּער-בליק וועגען דער ענטוויקלונג און אינ-טענסיווקייט פון פּוילען'ס אינדוסטריע-צענטער לאָדז, קען מען אַלס אילוס-טראַציע דערצו נעמען די פּרעקווענץ אויף דער פּאָסט.

לויט אַ סטאַטיסטיק, וואָס איז איצט צונויפגעשטעלט געוואָרען, איז די בע-וועגונג אויף די לאָדזער פּאָסט-אַמטען אין 1929 געשטיגען (אין פערגלייך מיט 1928) אויף 17 פּראָצענט. אין 1929 זע-נען פון לאָדז אַוועקגעשיקט געוואָרען געוועהנליכע בריף אין אַ צאָהל פון 20,801,500, אָנגעקומען קיין לאָדז זע-נען 23 מיליאָן 136,500 בריף. רעקאָ-מענדירט (פּאָלעצאָנאָ) בריף האָבען די לאָדזער איינוואוינער אַוועקגעשיקט אין פּערגאַנגענעם יאָהר 2,640,750, אָנגע-קומען קיין לאָדז זענען 1,836,474 בריף. געלד-בריף האָט לאָדז אַרויסגעשיקט 16,473, אָנגעקומען זענען קיין לאָדז 42,315 געלד-בריף.

ווער וועט אונז שאַצען?

די נייע מיטגלידער פון די שאַצונגס-קאָמיסיעס פאַר הכנסה-שטייער

(:) דער פּרעזעס פון דער לאָדזער פינאַנץ-קאַמער, ה' מאָוואַרנוצקי האָט בעשטעטיגט די רשימה פון די נייע שאַ-צער'ס פאַר'ן הכנסה-שטייער. און די דאָזיגע שאַצונגס-קאָמיסיעס זענען אַריין מצד די יודען:

ערשטער פינאַנץ-אַמט
מאַקסימיליאַן קעניג, ברוך שלאַדקאָוו-סקי, משה לאַנדוי, יהודה אַדלער.

צווייטער פינאַנץ-אַמט
יאַקוב העריז, משה בראַנאָווסקי, לוי פרומען.

דריטער פינאַנץ-אַמט
יוזעף קאָהן, נח ראָזענבלום, הערמאַן ושמיגראַד.

פירטער פינאַנץ-אַמט
יוליוס לעווענשטיין, מענדעל ראַבּינ-ווין.

פינפטער פינאַנץ-אַמט
שמעון גווירץ, ישראל פּיעטרקאָוו-סקי, אַדאָלף נאַדעל.

זעקסטער פינאַנץ-אַמט
דוד ווישניאַנסקי, גוסטאַוו גוימאַן.

זיבעטער פינאַנץ-אַמט
וואָלף הולמאַן, פרידענשטאַב, מ. ווינגאַלד.

אַכטער פינאַנץ-אַמט
אַבראַם ליפּינסקי, יעקב שטערן, יעקב לעגרא.

ניינטער פינאַנץ-אַמט
דניאל פּערקאָוויטש, ישעיה סענדראָוו-סקי, לעאָן כוואַט.

צעהנטער פינאַנץ-אַמט
אַדאָלף צינלער, איגנאַצי יאַשינסקי.

עלפטער פינאַנץ-אַמט
יוזעף אונגעסמאַן, יוזעף באַבּאַר, פנחס האַלפּערין, אברהם אַש.

צוועלפטער פינאַנץ-אַמט
איגנאַצי שלאָמאָוויטש, קאָזשימיעזש מאַניץ, פישעל קאַרנאָווסקי.

עקסמיסיע פון 2 מאַריאַוויטישע פּאַראַפּיעס אין לאָדז

אַרויסגעוואָרפען קינדערהיימען און זקנים-הויז.

הײַנטיגען שבת זענען אין לאָדז פאָר-געקומען שטורמישע סצענעס ביים עקס-מיטירען די מאַריאַוויטען-פּאַראַפּיעס אויף פּאָדלעשנאַ 22 און נאַוראָט 104. וועגען ביידע פּאַראַפּיעס זענען פאָרגע-קומען לאַנגע פּראָצעסען וואָס האָבען זיך געענדיגט מיט אַרויסוואַרפען פון די מאַריאַ-וויטען. אויף זיי איז אַרויסגעגעבען גע-וואָרען אַן עקסמיסיע. שבת האָט דער קאָמאָרניק זיך בעוויזען אויף די דער-מאָנטע אַדרעסען. אָהן שהיות וועגען אַרויסגעוואָרפען געוואָרען פון זייער-ע דירות אַלע דאָרטיגע מאַריאַוויטישע איינוואוינער, אַ מאַריאַוויטישע קינדער-היים, אַ זקנים-הויז. עס זענען דער-בּיי פאָרגעקומען דערשיטערנדע סצענעס פון פערצווייפלונג און יאָמער. די אַרויסגע-וואָרפענע אַלטע לייט האָבען זיך צוזאַ-מענגעבראָכען. זיי זענען אַריבערגעטראָ-גען געוואָרען מיט געוויין אין מאַריאַווי-טען-הויז אויף פראַנציסקאַנער גאַס.

ווי מיר הערען, ווערען די עקסמיטיר-טע מאַריאַוויטישע פּאַראַפּיעס נישט אויפגעלעזט.

קאַמגאַרן-שפּינער האָבען געהעכערט די פּרייזען

דער סינדיקאַט פון די קאַמגאַרן-שפּי-נער האָט איצט געהעכערט די פּרייזען פון איהר פּראָדוקציע. פּרינציפּיעל בע-טרעפט די פּרייז-העכערונג נאָך פון 10 סענט אויפ'ן קילאָ. ביי אַ יעהרליכער פּראָדוקציע פון 10 מיליאָן קילאָ, וועט דער קאַמגאַרן-סינדיקאַט האָבען אין משך פון אַ יאָהר 1 מיליאָן דאָלאַר. די דאָזיגע העכערונג וועט אויף די פּרייזען פון די קאַמגאַרן-אויסאַרבּייטונגען נים האָבען קיין איינפלוס, ווייל סך-הכל וועט עס אויסמאַכען עטליכע צעהנדליג גראָשען טייערער אויפ'ן מעטער. די הויך טאָוועניקעס פון קאַמגאַרן האַלטען זיך אָפּ דערווייל מיט'ן איינקויף פון טייערע-רע וואָרענעס קאַמגאַרן.

אַ בריוועלע אין רעדאַקציע

זעהר געעהרטער ה' רעדאַקטאָר!

טוט אַ טובה אַ יודען, אַ ליטוואַק, וואָס האַלט זיך פאַר אַ לאָדזשער.

אין נײַנצעהן צוויי האָט מען מיר גע-נומען צום „פּריזיוו". אָבער אַזוי ווי איך בין אין יענער צייט געווען דירינגענט אין לאָדזער „הזמיר", האָט זיך די גאַנצע נעזעלשאַפט „הזמיר" פאָטאָגראַפירט מיט מיר איינציגע מאָל.

די דאָזיגע בילדער דערמאָנען מיך אין מיינע לאָדזשער גוטע יאָהרען, און איך מוז זיך מודה ומתודה זיין, אַז בכלל אין מיינע בעסטע יאָהרען, זענען זיי מיר ליב. און אַזוי ווי איך גרייט זיך איצט אַרויסצוגעבען אַ בוך, און וויל די דאָזיגע בילדער אויסנוצען, בעט איך זעהר די אַלע, וועלכע האָבען די דאָזיגע פאָטאָגראַפיעס, איבּערהויפּט דעם ד"ר לוריע פאַלק, וועלכע איך בין זיכער אַז ער האָט עס, אַז זיי זאָלען זיין אַזוי פריינדליך און מיר ווענען דעם מעליה'ן. איך וועל מיט דאַנק בעצאָהלען די הוצאות, וואָס דאָס קאָפּירען די בילדער וועט קאָסטען. לאָמיר האָבען אַ שטיקעל אָנדענקונג פון מיינע יונגע יאָהרען.

מיין אַדרעס איז:

I. P. Rumshisky 170 Second ave.
New-Jork n. 4.

מיט דרך ארץ
יוסף רומשינסקי.
ניו-יאָרק, דעצעמבער 1929.

לאָדזער קאַמעראַל-טעאַטער
„אַרדט"
אַלע 1-טער מאַי 2
פּריהער ענגלישער זאַל
קינסטלערישער לייטער: משה בראָדערזאָן
דירעקציע: יוסף סטרוגאַטש.
קאָמפּאָזיטאָר: דוד בייגעלמאַן.
קאָנפעראַנסיער: נתן רייכענבערג
היינט מאָנטאַג 9.30 אָוו.
ס'ווערט געשפּילט
חי געלעבט
בילעטען צו בעקומען אין דער קאַסע פון טעאַטער יעדען טאָג פון 1—11 און פון 5 נ"מ

וואָס ווערט היינט געשפּילט
אין טעאַטער | אין קינא

פילהאַרמאָניע: „איהר פערשפּילט לעבען"
אַרדט: „חי געלעבט".
שטאָטיש טעאַטער: „קרייצער סאָנאַטע"
קאַמעראַל טעאַטער: „וועלכע איז דאָס געווען
פּאָפּולאַרני: „דער קעסעל פון דער מכשפה".
קאַסינאָ: „די פרוי אויף דער לבנה"
לונאַ: „נח'ס תיבה".
ספּלענדיד: „דער זינגענדער לץ".
גראַנד-קינאָ: „די כלה פון נומער 68".
פּאַלאַס: „די ליבע אין פייער"
קאַפּיטאָל: „די דאַמע אין שאַרלאַך רויטען"
אָדעאָן: „דער מענש וועלכער דראַהט"
שוויט: „דער איבּריגער מענש"
זאַכענטאַ: „דער מענש, וואָס לאַכט"
ספּוילדזשעלניאַ: „דער שטאַרקער מענש"
רעדוטאַ: „די טענצערין פון די געטער"
וואָדעוויל: „דער מענש וועלכער דראַהט"
אַפּאָלאָ: „ערעָטיקאָן".
טשאַרי: „דער שוואַרצער רייטער".
קאָרסאָ: „אונטער דעם פּאַהן פון אומרעכט"
אָשוויאַטאָווי: „די יונגפרוי פון אָרלעאַנס".

אין דריי שורות

לאָדזער נייעס בקיצור

(§) דאָס אַרבּייטס-געריכט אין לאָדז האָט אין יאָהר 1929 בעטראַכט 4330 אָנקלאַגעס.

* * *

(מ) אין דעצעמבער 1929 זענען פּראָטעסטירט געוואָרען ביי לאָדזער רעיענטען 47,189 וועקסלען אויף 10,277,000 זל.

* * *

אין משך פון 1929 האָט דער מאַגיסטראַט אין לאָדז בעפרייט פון שפּיטאַל-קאָסטען אויף 1,284,806 זל. 6766 אָרימע קראַנקע.

* * *

דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום וואָרענט די לאָדזער פינאַנץ-בעאַמטע צוגעבּרויכען צו זייערע ביוראָ-אַר-בייטען (שרייב-מאַטעריאַלען א. א. וו.) נאָר לאַנד-אויסאַרבייטונגען.

* * *

דעם 1, מערץ וועט איבערגעגעבען ווערען צום עפענטליכען געברויך דאָס נייע שפּיטאָל פון קרייז פערבאַנד פון די קראַנקען-קאַסע אין לאָדז.

* * *

פיל הויז-בעזיצער זענען דורך דער שטאָט-סטאַ-ראָסטווע בעשטראָפט געוואָרען פאַרן אַנטי-סאַניטע-רען מצב פון זייערע הייזער.

* * *

היינט קומט פאָר אין דער קרעדיט-געזעלשאַפט אַ פּלענאַר-זיצונג פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער

לעזט און אַבּאָנירט דאָס „לאָדזער טאָגעבלאַט"

וועגען די פּאַטענט-פּראָטאָקאָלען

מעמאָריאַל פון האַנדעלס-קאַמער צום פינאַנץ-מיניסטעריום

די לאָדזער האַנדעלס-קאַמער האָט איבערגעשיקט צום פינאַנץ-מיניסטעריום אַ מעמאָריאַל, אין וועלכען עס ווערט אָנגעוויזען אויף דער בעזונדער'ס שווע-רער סיטואַציע פון לאָדזער האַנדעל און אינדוסטריע. צוליב דעם ווערט אין'ם מעמאָריאַל געפאָדערט צו אַנולי-רען די שטראָף-פּראָטאָקאָלען פון דער פינאַנץ-מאַכט געגען די וועלכע האָבען צום בעשטימטען טערמין נישט געהאַט אויסגעקויפט קיין פּאַטענטען.

די האַנדעלס-קאַמער בעט דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום אַרויסצוגעבען צו דער לאָדזער שטייער-מאַכט אַ פעראָרדנונג אין דער אָנגעלעגענהייט. דערביי פער-רופט זיך די לאָדזער האַנדעלס-קאַמער אויפ'ן אַרטיקעל 94 פון אוסטאַוו וועגען אומזאַץ-שטייער, וואָס זאָגט, אַז פאַר דעם האָט די פינאַנץ-מאַכט אַ פער-גיטיגונג פאַר די אהנטערמיניגע איינ-קויפטען פון פּראָצענטער פאַר אָפּשלע-פען, וואָס ווערען היי-יאָהר אין אַ גרוי-סער מאָס איינקאַסירט פון די, וואָס האָבען נישט אויסגעקויפט ביזן 15 יאַ-נואַר קיין פּאַטענטען.

די געהיימנישען פון דער רויטער ווילע

שפּאַנענדער ראָמאַן פון לאָדזער לעבען.

(27-טע פאָרטזעצונג)

דערווייל האָט סאַפּיר נישט אויפגעהערט טראַכטען וועגען חתונה מאַכען זיין פעליציאַ.

ער האָט עס געוואָלט אַדורכפיהרען פאַר יעדען פּרייז. פון קינדווייז אָן איז ער פאַר איהר געווען זעהר אַנ'-איבּערגעגעבענער און אידעאַלער פאָטער. די זעלטען פּאַ-טערליכע ליבע איז געווען זעהר בעקוועם פאַר דער פרוי סאַפּיר, געבענדיג איהר זעהר פיל פרייע צייט, וואָס זי האָט, ווי געהעריג אויסגענוצט. אין דער זעלבער צייט האָט פעליציאַ ערקלערט איהרע עלטערן, אַז יעזשי האָט איהר פערטרויט בסוד זיינע געפיהלען צו איהר.

ד"ר סאַפּיר איז געווען זעהר צופרידען פון דער בשורה און ער האָט בלויז אַרויסגעזאָגט זיין מיינונג, אַז ער וויל בעסער זעהן זיין פעליציאַ אַלס יעזשי האַרטמאַנ'ס פרוי, איידער אַלס פרוי פון אַנ'אַנדערן.

ער האָט נאָר בלויז בעדויערט, וואָס יעזשי האָט אין זיין בעציהונג צו איהם אַרויסגעוויזען אַזוי ווייניג אויפ-ריכטיגקייט.

פאַרוואָס האָט ער איהם באַלד נישט געזאָגט, אַז ער וויל ווערען זיין איידעם?

יעזשי האַרטמאַן, וועלכע האָט גאַנץ געגוי געקאָנט די בעציהונגען צווישען ד"ר סאַפּיר און דער אַרטיסטען נאַדיאַ, האָט אַנערקענט, אַז עס וועט זיין פיל בעסער, ווען נאַדיאַ וועט זיין אינפאָרמירט אין אַלע זיינע פּלע-נער און וועט וועגן אַלעם גענוי וויסען. אין אַ געוויסען טאָג איז ער טאַקע צו איהר געגאַנגען און צו איהר אַזוי געזאָגט:

— טייערע, מיינע, אונזערע ענינים געהען גאַנץ ניש'קשה'דיג. דו דאַרפסט מיר זיין דאַנקבאַר, וואָס איך האָב געוואָרפען אין דיינע אָרעמ'ס דעם ד"ר סאַפּיר. איך מיין, אַז איך האָב דאָס רעכט זיך צו רעוואַנזשירען, נישט אמת? אַלזאָ, איך מיין, אַז עס איז שוין די העכסטע צייט, דאָס איך זאָל אַריין אין דער פאַמיליע סאַפּיר. איך דאַרף נאָר האָבען הילף. איך בין זיכער, אַז דו וועסט מיר נישט ענטזאָגען. אַז עס וועט קומען צו דיר דיין גע-ליבטער, מוזט דו איהם זאָגען, און דאָס מיט אַ געהעריגער געשיקטקייט, אַז דו ווייסט שוין פון לאַנג, דאָס איך האָב שטאַרק ליב זיין טאָכטער.

ד"ר סאַפּיר האָט נאָר בעדויערט יעזשין, וואָס ער איז נישט דרייסטער און אויפריכטיגער, און וואָס ער האָט ניט פערטרויט איהם דעם גאַנצען סוד.

פאַרוואָס האָט ער איהם גלייך נישט געזאָגט, אַז ער וויל ווערען זיין איידעם?

יעזשי, וועלכער האָט גאַנץ גוט געוואוסט, וואָס עס קומט פאַר צווישען נאַדיע'ן און ד"ר סאַפּיר, האָט בעשלאָ-סען וועגען אַלעם צו דערצעהלען נאַדיע'ן, וועלכע איהם זיכער קאָנען מיטהעלפען אויספיהרען זיין פּלאַן.

אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען איז יעזשי געקומען צו נאַדיע'ן און צו איהר אַזוי געזאָגט:

— די גאַנצע זאַך איז אויף אַ גאַנץ גוטען וועג. דו דאַרפסט זיין צופרידען, וואָס איך האָב דיר איבערגעגעבען דעם ד"ר סאַפּיר. איך מיין, אַז עס איז שוין די העכסטע צייט, אַז איך זאָל ווערען אַ מיטגליד פון דער פאַמיליע סאַפּיר. איך דאַרף האָבען הילף און איך בין זיכער, אַז דו וועסט מיר נישט ענטזאָגען, אַז דיין געליבטער וועט קומען צו דיר, זאָלסטו איהם זאָגען, אַז דו וועסט שוין אויך פון לאַנג, אַז איך האָב ליב פעליציאַ'ן.

איך האָב נישט געבעטען איהר האַנד, דערפאַר, ווייל איך האָב געוואוסט, אַז איך בין נישט קיין פערמעגליכער, אַז איך האָב נישט קיין גרויס פערמעגען, און חוץ דעם בין איך געווען אומדרייסט, אַזוי ווי אַלע פערליבטע. דאָס איבעריגע וועסטו אַליין שוין צוגעבען.

פערשטעהט זיך, אַז נאַדיאַ האָט צוגעזאָגט אונטער-צושטיצען יעזשי'ס ענין.

צומאָרגענס, ווען ד"ר סאַפּיר איז געקומען צו נאַדיע'ן איז זי געווען שטאַרק פערטרויערט. סאַפּיר האָט געוואָלט דערגעהן דעם סוד פון איהר טרויער.

זי האָט זיך נישט לאַנג געקאָנט איינהאַלטען און אַלעס דערצעהלט:

— אַך, מיין גאָט, ווען איך בין גליקליך וואָלט איך געוואָלט, אַז אַלע מיינע בעקאַנטע זאָלען זיין גליקליך. נעכטען איז ביי מיר געווען יעזשי האַרטמאַן. ער האָט זיך בעקלאָגט פאַר מיר, אַראָפּגעוויינט זיין האַרץ און געזאָגט, אַז ער פיהלט זיך אונגליקליך.

— וואָס איז איהם? — האָט סאַפּיר געפרעגט —

אפשר האַנדעלט עס זיך וועגען אַ פרוי, אָדער און אפשר איז עס גאָר אַ געלד-פראַגע?

— זיכער דאָס ערשטע און דאָס צווייטע. די פינאַנ-ציעלע פראַגע שפּילט אין דעם פאַל זעהר אַ גרויסע ראָל, אייגענטליך דעם אמת-זאָגענדיג, געהט עס וועגען אַ יונ-גער פרוי.

— אַך, יעזשי איז ער אַ ספּריטנער בחור, מען דאַרף נישט אויף איהם אַזוי שטאַרק רחמנות האָבען. ער וועט זיך שוין אַליין זיין שטעטעל בעשטעהן.

— איך צווייפעל גאָרגישט, — האָט נאַדיע איבערגע-ריסען סאַפּיר'ן די ווערטער. — אבער, מיין פריינד, אין לעבען טרעפט מען גאַנץ אָפט אויף פערשידענע אַבערגלוי-בענס, וועלכע לאָזען זיך נישט אַזוי שנעל בעקעמפען. יעזשי איז אַ מענש, וואָס האָט גענוג מזל אין לעבען, ער האָט אָבער נישט קיין פערמעגען. אויב איך האָב קיין טעות נישט — ליבט ער זיך שטערבליך אין אַ יונגער פריי-לין פון אונזער געזעלשאַפט.

ד"ר סאַפּיר האָט זיך באַלד אָנגעשטויסען, אַז דאָס מיינט מען זיין טאָכטער פעליציאַ. איבריגענס האָט דאָך איהם מיט עטליכע טעג צוריק פעליציאַ אַליין עפּעס דער-צעהלט וועגען דעם.

— און ער האָט דיר נישט געזאָגט, ווער עס איז די יונגע פרוי?

הגם יעזשי אַכט מיך שטאַרק און האָט צו מיר דעם פולסטען צוטרוי, פונדעסטוועגען האָט ער נישט געוואָלט אויסגעבען דעם נאָמען פון דער פרוי. און איך, זעהענדיג, אַז ער וויל עס האַלטען בסוד, האָב גאָרנישט געפרעגט ווי זי הייסט.

(ראָמאַן ווערט ווייטער פאָרגעזעצט)

נחום סאקאלאוו, דער „בעל מחבר" און זיין ראָל אין דער באלפור־דעקלאראציע

גייסטרייכע רעדע פון פרעזידענט פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אויפ'ן פייערליכען באנקעט שבת־צונאכטס.

דאס איז געווען א וואונדערבארער אינטערעסאנטער באנקעט פון א געקליבענעם עולם פון שענסטען און בעסטען, וואס דאס יודישע לאדז פארמאגט. די שטימונג און דאס איבערפילטען געדילד רעסטאראן איז געווען א פעסטפלאץ. עפוס איז יעדען צוגעטיילט געווארען פון דעם ליטערן אפטימיזם און פון דער הארציגקייט, וואס האט ארויסגעשטראהלט פון דעם עהרווירדיגען גאסט. אט דאס איז דער כח פון נחום סאקאלאוו — ער רייסט מיט און בעגייסטערט און הייטערט־אויף און גיט מוט [illegible] צו מאטען.

אבער די צייט, וואס מיר לעבען אצינד אדורך, איז אזוי שווער, אזוי ביטער, אז אויך דא האט זיך אין די רעדעס אריינגעגנב'עט א ביסעל שווערמוטיקייט, הגם דער פארזיצער דער. ד"ר י. ראזענבלאט איז, און דער געזעלשאפט פון פרעזידענט נחום סאקאלאוו, נאר געווען פיי גוטען הומאר און וויציג, געפיהרט די באנקעט־[illegible].

שוין דער ערשטער רעדנער ד"ר א. מארמאקאווער (התאחדות) רעדט ערנסט. דאס פוילישע יודענטום שטעהט נישט אויף דער הויך פון דער אויפגאבע. ער מאכט זאגאר א פארוואורף דעם פרעזידענט סאקאלאוו פאר מאכען קאמפלימענטען די יודען אין ווארשא און אין לאדז. ער האפט אבער, אז סאקאלאוו'ס בעזוך וועט הייבן די שטימונג און לאדז וועט געבען דעם טייערן גאסט דעם אמת'ן קבלת פנים דורך אן'ענערגישער קאמפאניע לטובת קרן היסוד.

וואלף זילבערשטיין (מזרחי) האט שוין מעהר גלעגאנט דעם באנקעט־טאן. מען רופט אונז, זאגט ער, „געהעוענע חסידים". אבער דאס איז נישט ריכטיג. מיר זענען געבליבען אמת'ע חסידים און מיט'ן חסידישען ברען ווילען מיר בעגריסען אונזער מנהיג נחום סאקאלאוו. דער שאפער פון פאליטישען ציוניזם איז געווען ד"ר הערצל, זיין „יודענשטאאט" איז אבער געווען געשריבען אויף דייטש. ערשט נחום סאקאלאוו מיט זיינע קאמענטארען אויפ'ן יודענשטאט געשריבען אויפ'ן לשון, וואס מיר האבען פערשטאנען, האט אונז די בעוועגונג געמאכט פערשטענדליך און נאהענט.

פראו ספעקטאר (וויזא) בעגריסט און א גלענצענדער העברעאיש (זי האט שפעטער דערפאר בעקומען א קאמפלימענט פון נחום סאקאלאוו). ביז דא נישט לאנג זענען די יודישע פרויען געשטאנען ווייט פון ציוניזם.. איצט איז עס אנדערש. מיר ערציהען אונזערע קינדער און נאציאנאלען גייסט און צוזאמען מיט אונזערע קינדער וועלען מיר געהן קיין ארץ ישראל.

ה' פלאטא רעדט א נאמען פון דער ציוניסט. ארגאניזאציע אין לאדז. ער פלעכט דורך זיין רעדע מיט אגדות, דערמאנט עפיזאדען פון סאקאלאוו'ס ליטעראטישער טעטיגקייט און דריקט אויס זיין פרייד, צו קענען איהם בעגריסען אין דער מיט אויך פון נישט־ציוניסטען.

רעד. אונער מיטולירט דעם גרויסען גאסט „עקסלענץ", וואס בעדייט אויגענטליך הערליך. נחום סאקאלאוו איז אזוי זאגען אונזער מאור הגולה, נאך בעסער — מאור הגאולה מיט זיין שפראך האט ער אונז בערייכערט די געפיהלען און מיט זיין טעטיגקייט אונז דערהויבען מענשליך. דער רעדנער פערענדיגט מיט א שענער כאראקטעריסטיק פון נחום סאקאלאוו'ס לייסטונגען אלס ציוניסט.

דילמער יצחק קאצענעלסאן זאגט, אז סאקאלאוו דארף נישט בעטיטעלט ווערען נחום הנשיא, נאר נחום הנביא. זינט עס האבען זיך פון אונז אפגעטאן די נביאים, איז נבואה אריבער צו שריפטשטעלער. יודען האבען געהאט א סך נסים, וואס זענען ארויסגעקומען פון הימעל, דער נס סאקאלאוו (ער פלעגט זיך שטענדיג אונטערשרייבען: נ. ס.) איז אבער געקומען פון לעבעדיגען יודישען פאלק. פון פאלק האט ער געצויגען זיין יניקה און דאס איז זיין כח.

ראבינ. י. מ. ביאלער אפעלירט צו געדענקען דעם הויפט־צוועק פון נחום סאקאלאוו'ס בעזוך — דעם קרן היסוד־קאמפיין. אנשטאט שעהנע ווערטער זאלען מיר קומען מיט שעהנע מעשים.

ה' פאלמאן דערצעהלט משעקאווע עפיזאדען פון סאקאלאוו'ס יוגענד אין פלאצק. שוין צו 12 יאהר האט סאקאלאוו ארויסגעגעבען א געשריבען העבר. וואכענבלאט. מאמענליך האט עס ביי דער רוסישער צענזור ארויסגערופען א שטורם. דער גובערנאטאר האט בעפוילען פאר יעדען פרייז איהם צושטעלען דעם „רעדאקטאר". ווען ער האט פאר זיך דערזעהן א 12־יאהריג יונגעל, האט ער זיך מיט איהם שטארק פעראינטערעסירט און זאגאר איהם געגעבען אויף זיין חשבון בילעט צום אויסבילדען זיך. דאס ערשטע בוך איז געווען א פראנצויזיש לעהר־בוך. און צוויי וואכען ארום האט דער גובערנאטאר בעפוילען, סאקאלאוו זאל ווידער צו איהם קומען, פרי צו זעהן, וואס פאר א פארטשריט ער האט געמאכט. און ער איז געווען ערשטוינט צו הערען, אז דאס יונגעל נחומקע האט שוין געקענט דאס גאנצע בוכעל אויף אויסווייניג...

עס בעגריסען נאך די ה"ה מ. לימאן, אינזש. פראשקער, לאוויטק יאעל, רעד. ביקס, א. גאנצלבערג און ב. א. גליקסמאן. דער לעצטער האט איינגעפיהרט אן'ארגינעלען געדאנק: דורך זיין ארבייט פאר'ן לאדזער מושב זקנים טוט ער ציוניסטישע ארבייט. אמאל פלעגען זקנים פאהרען קיין ארץ ישראל שטארבען. ער בעמיהט זיך אבער, אז די זקנים זאלען קענען אויף דער עלטער דא פערבלייבען, ווייל ארץ ישראל בעדארף האבען יונגער — די חלוצים.

נחום סאקאלאוו וועגען זיך אליין

דאס ווארט בעקומט נחום סאקאלאוו. אין געגענזאץ צו די פריהערדיגע על פי רוב ערנסטע און שווערע רעדעס, האט דער גייסטרייכער פרעזידענט פון דער ציונ. עקזעקוטיווע געהאלטען אן'אמת'ע „טיש־רעדע", בעווירצט מיט פיינעם הומאר און דורכגעפלאכטען מיט ווערטפולע זכרונות. ער דאנקט קודם כל פאר די פיל גוטע ווערטער אויף זיין אדרעס און פאר דער ליבע, וואס איז איהם ארויסגעוויזען געווארען. ער פערשרייבט דאס אבער אויף דער לאנטא פון גאסטפריינדליכקייט און פערזיכערט, אז אט דער ליבעס־ווייז וועט איהם נישט בערוישען און נישט שטייגען אין קאפ.

נחום סאקאלאוו האלט נישט קיין רעדע און נישט קיין טאסט. עס איז א פרעלעמינע אימפראוויזאציע. ער זאגט צו ביהולפיג צו זיין די פריהערדיגע רעדנער, וואס האבען זיך געגריבעלט אין דעם גרויסען רעטעניש, וואס הייסט „נחום סאקאלאוו".

— עס איז איצט מעהר נישט די צייט פון ענציקלאפעדיסטען, היינט לעבען מיר אין א תקופה פון ספעציאליסטען. ביי מיר אבער — זאגט דער רעדנער — איז די פערשיידענארטיגקייט פון די „ספעציאליטעטען" אזוי, ווי ביי א פיעל יוצא פון כיון נייסט. די קריטיקער ווערען ביי אזא אביעקט, ווי איך, צומישט. ווייל איך זיי ארויסהעלפען פון דער פערלעגענהייט און האלטען א טאסט וועגען זיך אליין.

— מען האט דא גערעדט וועגען מיר אויך אלס זשורנאליסט. ביי אונז איז בעצם נישט געווען קיין גרויסער אונטערשייד צווישען זשורנאליסט און שריפטשטעלער. ביי די אומות העולם לעבט דער זשורנאליסט מיט'ן טאג — אפגעלייענט, פערגעסט מען איהם. אנדערש ביי יודען, בפרט אין אמאליגע צייטען. דער יוד האט נישט געלייענט, נאר געלערנט — געלערנט שפראך, סגנון א. ה. ג. איך בין, אין דער'אמת'ן געווען נישט זשורנאליסט, נאר א בעל־מחבר. און אזוי בין איך פערבליבען ביז היינטיגען טאג. נישט מחבר, נאר מאקי בעל־מחבר. ווען איינער שרייבט אן א בוך, איז ער א מחבר. איך האב אבער געהאלטען בסדר און מחבר זיין: צוערשט איז געווען א חיבור די „הצפירה", דאן די „האסיף'ס" און אזוי בין איך מיין גאנץ לעבען א בעל־מחבר, אפילו אלס דיפלאמאט.

און דא גיט סאקאלאוו איבער זעהר אינטערעסאנטע נייע פרטים צום קאפיטעל „באלפור־דעקלאראציע", וואס איז אין תוך אויך זיינער א חיבור.

— נאך איידער באלפור'ס דעקלאראציע איז ארויס, ווען באלפור האט שוין געהאט פערזענליך צוגעשטימט צום ציוניזם האט, ער דעמאלט אויסערן מיניסטער, מיר ערקלערט, אז מען קאן נישט האפען אויף ערפאלג פון'ם ציוניזם אין ענגלאנד, אויב מען זאל נישט בעווייזען, אז עס איז טראדיציע. די ענגלענדער זענען איינגעליבט אין טראדיציע. אויך די יודישע עמאנציפאציע אין ענגלאנד איז געגעבען געווארען מיט מדרגות. האט, אלזא, באלפור געבעטען צוצושטעלען איהם בעווייזען, אז דער ציוניזם. ארזעאל, אז דער רעיון, דאס ארץ ישראל דארף געגעבען ווערען דעם עם ישראל, — איז נישט ניי אין דער ענגלישער טראדיציע. איך האב געזעכט פערט, אז שוין פערשידענע דיכטער, פאליטיקער און טעאלאגען האבען מאניפעסטירט דעם געדאנק, אז ישראל זאל צוריקקומען קיין ארץ ישראל. דאן האב איך זיך אוועקגעזעצט צו דער ארבייט — שטודירען די טראדיציע פון ציוניזם אין ענגלאנד: צוזאמענגעקליבען אין די ארכיוון — אלע מעגליכע דאקומענטען און דערוויזען, אז די אידעע לעבט צווישען די ענגלענדער זייט 300 יאהר. און אט אזוי האב איך צוזאמענגעשטעלט מיין „היסטאריע פון ציוניזם" אין דער ענגלישער שפראך און בין דערמיט געקומען צו באלפור'ן. יענער האט די ארבייט גרונדליך דורכשטודירט און דאן אנגעשריבען זיין פאררעדע [הקדמה] צו מיין ווערק — דאס גרעסטע ווערק באלפור'ס איבער'ן ציוניזם. אט דאס האט געברויכט דעם וועג — מעגליך געמאכט די דעקלאראציע. דעריבער נעהם איך זיך אויך אין דעם פאל דעם טיטעל „בעל מחבר".

נאך דער באלפור־דעקלאראציע זענען געקומען אנדערע דעקלאראציעס, אויך פון גרויס בעדייטונג, און עס האט זיך אנגעהויבען א נייער פעריאד אין דער יודישער געשיכטע. עס איז געווען דער אנהויב פון דער גאולה, אבער נישט די גאולה גופא.

עס איז לכתחלה נישט געווען צו ערווארטען, אז אט דער פראצעס וועט אריבער כהרף עין און נישט אנשטויסען זיך אויף שווערעקייטען. די מעמשהאים, אפילו אין ענגלאנד, שטעהען נאך נישט אויף דער הויך, אויף וועלכער עס שטעהט די באלפור־דעקלאראציע. עס איז געווען צו ערווארטען, אז נאך דער הויכער שטימונג וועט קומען די ירידה, נאך דער ירידה די עליה א. א. וו.

— איצט — זאגט ווייטער נחום סאקאלאוו — וויל איך ווידער מאכען א חיבור — מחבר זיין, פעראיניגען דאס יודישע פאלק. אט דער חיבור איז נאך נישט פערטיג. לעצטענס איז נאר א חלק פון יודישען פאלק — די נישט־ציוניסטען — אריינגעפיהרט געווארען אין דעם חיבור פון יודען, וואס ווילען בויען ארץ ישראל — דאס איז די שאפונג פון דער פערברייטערטער יוד. „אגענצי". דערזעלבער פראצעס קומט פאר אויך דא אין פוילען. דאס זעהען ביי די באנקעט־טישען און אויך אנ'אפט פון פעראיינונגען. און ווען אט דער חיבור וועט זיין פערטיג — וועט קומען די גאולה. מען מוז דערווייל זיין א קינסטלער, כדי אויסצוגלייכען און ארויסצובעקומען די נעהערינגע מאטעריאלען. די שווערינקייטען בעשטעהען אין דער הארמאניקונקייט פון'ם מאטעריאל.

* * *

ווייטער ענטפערט נחום סאקאלאוו אויף דעם פארוואורף, אז די ציוניסט. עקזעקוטיווע אין לאנדאן איז געווען שלעכט אינפארמירט בנוגע דער שטימונג ביי די יודען אין פוילען, אז די געשעהענישען אין ארץ ישראל זאלען דא פלומר'שט האבען ארויסגערופען א יאוש. דאס איז נישט וואהר. און ער אפעלירט צו די לאדזער צייטונגען דאס אפצולייקענען. אדרבה: די נייע מארטיראלאגיע האט ארויסגערופען ביי יודען די גרעסטע בעגייסטערונג. מען דארף זיך אבער דערמיט נישט בעגנוגענען. ווארום ערשט דאן, ווען מען לעגט אריין די האנד אין קעשענע און מען גיט און גראד, ווען עס איז שווער צו געבען. דאן איז עס באמת א בעוויז פון דער צוגעבונדקייט צו ארץ ישראל. בפרט אפעלירט דער רעדנער צום יודישען מיטעל־קלאס, אז ער זאל בשום געלד געבען זיין אויף שמארק, ווי די יונגער בשום געבען זייער בלוט. דאס איז א פראגע, וואס וועט פערענטפערט ווערען בשום איצטיגען קרן היסוד קאמפיין.

ענטפערנדיג אויף דער אויפפאדערונג פון א פריהערדיגען רעדנער, נאכ'נישט צו פערהוילען וועגען דער איצטיגער סיטואציע און דער ארץ ישראל פאליטיק, רופט אויס נחום סאקאלאוו:

— עס זענען נישטא קיין סודות! רעדט נישט וועגען קריזיסען — דאס מאכט קריזיס. מיר האבען שווערינקייטען. דערצו זענען מיר דאך יודען, זיי גובר צו זיין! בענוצט אייער קראפט מחבר צו זיין די יודען. לאדז איז א שטאט פון ארבייטענדע יודען, פון טהעטלער, פראדוקטיווער ארבייט. איך ווינש צו שעצען ארבייט און האב אויך אכטונג פאר אזא ארבייט, ווי עס פיהרט מיין אלטער פריינד ב. א. גליקסמאן אין לאדז פאר א מושב זקנים — אבער חוץ אט דער ארבייט דארף מען געדענקען אז דער ארבייט פאר'ן יודישען פאלק. פאר דער יודישער נאציע — פאר'ן אויפבוי פון ארץ ישראל.

ווען נחום סאקאלאוו האט געענדיגט זיין ברילייאנטע רעדע, האבען אלע אנוועזענדע ספאנטאן זיך אויפגעהויבען פון די ערטער און לאנג־לאנג ווארעם און בעגייסטערט אפלאדירט.

דער זייגער איז האלב 5. עס פיהלט זיך אבער נישט קיין מידקייט. סאקאלאוו האט אלעמען אויפגעהייטערט, אויפגעמונטערט.

ראדיא פראגראם

מאָנטאָג 20 יאַנואַר

וואַרשאַ, (1412)
- 11.58 שעה ציילען
- 12.10—13.10 פליטען־מוזיק
- 16.45—17.15 „ „
- 17.45—18.45 לייכטע „
- 22.15 לעצטע ידיעות
- 23— טאַנצ מוזיק פון רעסטאָראַן „אַזאַ".

פּויזען (335)
- 14— בערזען בעריכט
- 17.45—18.15 כאָר־קאָנצערט
- 18.45 קאָנצערט פון מאַנדאָלין אָרקעסטער.

ווילנאָ, (385)
- 16.15 פאָלקסטימליכער אָרקעסטער־קאָנצערט
- 18.45—19.25 „טוריסטאָך" פון טאָמאַס מאַן.

אויסלענדישער ראַדיאָ־פּראָגראַם

וויען, (516) עסטרייך
- 11 פאָרמיטאָג קאָנצערט
- 15.30—17 נאָכמיטאָג „
- 20.30—22 אינטערנאַציאָנאַלער קאָנצערט

שטאָקהאָלם (436)
- 15.30 אָרגעל־קאָנצערט

פּרעסבורג (279)
- 18— קאָנצערט פון שטרייך־קוואַרטעט

צוריך (459)
- 20 „איטיגענע אין אוליס" (אָפּער פון גליק)

נעאַפּעל (331)
- 21.02—22.50 „דער באַרבער פון סעווילאַ" (אָפּער)

פראַנקפורט (390)
- 19.30 קאָנצערט

לייפּציג, (259) דייטשלאַנד
- 21.10 קלאַוויר קאָנצערט

מינכען (533)
- 21.20 קאָנצערט פון דרעזדנער שטרייך־קוואַרטעט

נחום סאקאלאוו אין קרייז פון די לאדזער מזרחיסטען

שבת איז פארגעקומען א פייערליכער „מסבת עונג שבת" פון „מזרחי" און „צעירי מזרחי" אין דער וואוינונג פון ראטמאן ה' אוטשע מאיר ביאלער מיט דער בעטייליגונג פון דעם פרעזידענט פון דער ציוניסטישער וועלט עקזעקוטיווע ה' נחום סאקאלאוו, וועלכער איז געקומען אין בעגלייטונג פון דעפ. ד"ר ראזענבלאט.

דעם גאסט האט בעגריסט ה' ביאלער אין נאמען פון „מזרחי" און אין זיין אייגענעם נאמען אלס בעל־הבית און בעמערקט, אז לאמיר דער פרעזידענט נחום סאקאלאוו איז א גרויסער תלמיד־חכם און קען, לויט'ן דין מותר זיין אויף כיבודים, וועלכע ווערען איהם געמאכט אין אזא אונגעהייערער מאס, אז זיי בעלעסטיגען איהם במעט. פונדעסטוועגען שוינט ער נישט קיין שום מיה און ארבייט לטובת ארץ ישראל. דערמיט בעווייזט ער, ווי טייער עס איז איהם א"י ישראל און דאס פאלק ישראל. בעזונדערינג די מזרחיים גיט ער א בעווייז, אז אויסער ארץ ישראל און פאלק ישראל איז איהם אויך טייער תורת ישראל. ער בעגריסט איהם דאפעלט אלס מנהיג הדור און גרויסען תלמיד חכם.

אין נאמען פון „צעירי מזרחי" האלט ה' מארעק א העברעאישע בעגריסונג אין וועלכער ער כאראקטעריזירט דעם פרעזידענט סאקאלאוו דעם גרויסען צורבא־מרבנן און פוילישען מנהיג.

אויף די פערשידענע געשטעלטע פראגען פון ה' משה העלמאן, סעג. בוזינער, ר' וואלף זילבערשטיין א. א. האט נחום סאקאלאוו געגעבען אויספיהרליכע און זעהר אינטערעסאנטע ערקלערונגען, וועלכע די פערזאמעלטע האבען אויפגענומען מיט גרויס אויפמערקזאמקייט. עס זענען בעריהרט געווארען פאליטישע ארץ ישראל אנגעלעגענהייטען און אויך ארגאניזאציאנס־ענינים.

נחום סאקאלאוו נעכטן אפגעפאהרען פון לאדז

אנגעהויבען זיך די קרן־היסוד־אקציע אין אונזער שטאט

דער חשובער גאסט, דער פרעזידענט פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע ה' נ ח ו ם ס א ק א ל א ו ו, האט נעכטן אווענד פערלאזט אונזער שטאט.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם בעזוך, פון פרעזידענט סאקאלאוו איז פראקלאמירט געווארען אין לאדז דער גרויסער „קרן היסוד" קאמפיין אויפ'ן היינטיגען יאהר. היינט הויבט זיך אן די ארבייט פון זאמלען דעקלאראציעס, אין „דער זאמלונג בעטייליגען זיך די אנגעזעהנסטע ציוניסטישע און יודיש־נאציאנאלע עסקנים פון דער שטאט.

צוליב דעם שטארקען רושם, וואס איז פערבליבען און וועט נאך בלייבען אין זכרון פון דער היגער יודישער בעפעלקערונג נאך דעם בעזוך פון פרעזידענט סאקאלאוו, איז צו ערווארטען אז דער אפעל, פון ה' סאקאלאוו צום לאדזער יודענטום, מיטצוהעלפען דעם אויפבוי פון דער יודישער נאציאנאלער היים אין ארץ ישראל, וועט נישט בלייבען אהן אפקלאנג און וועט געוויס ברענגען די נויטיגע רעזולטאטען לטובת דעם „קרן היסוד". —

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע זאל — נאַרוטאָוויטש 20 —

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן

אונאפרופליך לעצטע געזעגנונגס־פארשטעלונג

פון די אמעריקאנער קינסטלער

בעלא בעלערינע, חיים שניאור

קומט זיך געזעגנען!!

נאר היינט!! צום לעצטן מאל!!

היינט מאנטאג ד. 20־טן 9 אווענד גרויסע פאפולערע פארשטעלונג

פון 1 ביז 2.50 זל.

די שטארק אויסגענומענע פיעסע וועלכע ווערט געשפילט מיט א גרויסן ערפאלג

איהר פערשפילט לעבען

פאמיליען־בילד אין 4 אקטען פון ז. ליבין. הויפט־ראלן רבקה—בעלערינא איוהר—שניאור

עס נעמט אנטייל לויט א. ב. טרויען: בעזמאן, מאכבראווסקא, גערה און פעדערמאן. מענערא, אריעל, אייזענבערג, באלצירסקי, המבורגער, מאכבראווסקי, ניהוין, פאלאנסקי און ראקאח. אדמיניסטראטאר—מ. ארנוואלד, מוזיקאלישע לייטונג—ל. זעלמאן.

בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

לאדזער מעשה'לעך

שנים אוחזין ב'אינדיק

דער לאדזער שוחט און הערשעלע אסטראפאלער

צוזאמען מיט די כל ערליי טאג־טעגליכע סענסאציעס, מעשיות, פליאטקעס, טראגעדיעס און געשעהענישען, צוזאמען מיט מארטעל'ס עקספאזע, זאלעסקי'ס פרוהשטיג און האג, און ר' חנוך בערנער'ס שטורעם־רעזע און ווינען, האבען מיר אויך אונזערע, לאדזער מעשה, א מעשה מיט אן'אינדיק (מ'בעט, נישט צו לייענען: ענדעק — א—ק).

מעשה שהיה כך היה:

אויפ'ן גרינעם מארק איז פירוע דא א שעכט־הויז און א שעכט־הויז איז דאך נישט קיין פינאנץ־אמט. צוריק געשמועסט: איז דער חילוק נישט קיין גרויסער. דער חילוק איז נאר, וואס אין פינאנץ־אמט קוילעט מען סוחרים און אין שעכט־הויז שעכט מען גענז, קאטשקעס, הינער און אינדיקעס, און א דאנק אנ'אינדיק. צוליב א געשאכטענעם אינדיק, איז נעבעך א שוחט שיעור, שיעור נישט נכשל געווארען...

ווי אזוי איז עס געשעהן? אט ווי אזוי:

א גענוזלער האט געברענגט עטליכע אינדיקעס צו שעכטען. האט דער צופאל געוואלט, אז דער שוחט אליין האלט פון דעם כלל: „קין (לייען: קיין) איז ניט הבל", און האלט נישט בלויז פון שעכטען אינדיקעס פאר אנדערע. ער האלט אליין פון א פעט שטיקעל אינדיק. האט ער, דער שוחט געהאט זיין אייגענעם אינדיק. א קליין אינדיק'ל, א דאר אינדיק'ל. דער גענוזלער, דאגעגען, האט געבראכט פעטע, גרויסע, שווערע, בעלייבטע אינדיקעס.

איז דאך דער שוחט א ידען און די הראבנע אותיות, געדענקט ער דאך נאך די גמרא: „הכל שוחטין ושחיטתן כשרה, חוץ מחרש, שוטה וקטן — אלע מעגען שעכטען. א חוץ א טויבער, א נאר און א קליינער. דערמאנט זיך דער שוחט אין דער גמרא. גיט ער א קוק אויף זיין דארען, טריקענעם אינדיק, כאפט א בליק אויף דעם שווערען, פעטען, רויט בע'גווירער'טען אינדיק, וואס ס'האט געבראכט דער גענוזלער. רעכענט ער זיך, אז לויט די גמרא טאר א שוחט נישט זיין קיין שוטה, און ער האט דאס מאקע באלד מקיים געווען: זיין נישט קיין שוטה, האט ער זיך געטראכט, און ארויסגעפיהרט אנ'אויסטויש פון דער פראדוקציע...

האט דער גענוזלער געזעהן דעם דאזיגען טרוקענעם אויסגעמאגערטען „סוחר" צווישען זיינע אויסגעפאשעטע, פעטע אינדיקעס. געפעלט איהם נישט דער „אבצו קראיאוויעץ" און האט געמאכט א געוואלד:

הערט נאר, פאניע שוחט, האט דער גענוזלער געשריען. דאכט זיך מיר, אז איהר האט נאך געמאכט הערשעלע אסטראפאליער'ס מעשה.

הערשעלע אסטראפאליער איז געגאנגען צו א גרויסען נגיד אויף א חתונה. איז ער צוגעקומען צו א טיש. און האט נישט געקענט געהן ווייטער. ווי ער שטעהט ביים טיש און טראכט, קומט צו א רב, ער געהט אויך אויף דער חתונה. בלייבט ער אויך שטעהן. שפעטער קומט צו א מיוחס, ער קען אויך נישט אריבער. צום סוף קומט צו א נגיד. שטעהען זיי אלע און טראכטען. איז מיטען דערינען, שרייט אויס הערשעלע אסטראפאליער—ל'האב אנ'עצה: לאזט דעם רב דער מיוחס, און איך לאז דעם אינגיד.

פאניע שוחט, זאגט דער גענוזלער. האט איהר נישט אמאל נאך געמאכט הערשעלע אסטראפאליער'ס מעשה!

איצט שטעהט דער שוחט פון איין זייט, און דער גענוזלער פון דער צווייטער זייט און לערנען א צווייטע משנה: זיי לערנען איצט „שנים אוחזין ב'אינדיק". דער גענוזלער שרייט: דער אינדיק איז מיין און דער שוחט שרייט: דער אינדיק איז מיין.

איצט איז אויפ'ן גרינעם מארק „ליהודים". וואס ס'קאכט זיך מיט פאליטישע סענסאציעס—דער גרינער מארק האט א סענסאציע — מיט אנ'אינדיק...

אב—נעס

די שווערע ווירטשאַפֿט. לאַגע פֿון די יודען אין עסטרייך

(ענדע פֿון זייט 3)

פֿעלקערונג איז געוואַלדיג געפֿאַלען, די אַרבעטסלאָזיגקייט קאָלאָסאַל געוואַקסען און די געשעפֿטען געהן אַזוי שלעכט ווי נאָך קיינמאָל נישט. דאָס לאַנד בע-דאַרף אַ לענגערען טעריאָד פֿון פּאָליטי-שער און סאָציאַלער רוה און דער שטאַט אויך די ווירטשאַפֿט דאַרפֿען גרויסע לאַנגטערמינינגע קרעדיטען פֿון אויסלאַנד, כדי האָבען אַרבייט און פּרנסה.

עס איז קלאָר, אַז פֿון דאַזיגען חורבן שאַפֿטליכען יאָמער איז די יודישע בע-פֿעלקערונג אַלס טרעגער פֿון האַנדעל, געווערבע און אינדוסטריע אַמשווערס-טען געטראָפֿען. בערך אַ פֿירטעל פֿון וויענער יודענטום פֿיהרט אין די לעצטע חדשים אַ נאַקעטען ברויט-קאַמף אויף טויט און לעבען, בשעת די שטאַטליכע שטייערען אויף די מוניציפּאַלע טאַקסען און אָפּצאָהלען זענען געוואַלדיג הויך און ווערען אַרויסגעפּרעסט מיט צוואַנגען פֿון חוצאות דורך פֿענדונגען און עקזעקו-ציעס. נאָר די רעגירונג שאָבער מיט איהר גרויסער אויטאָריטעט אין לאַנד און מיט איהר גרויסען פּאָליטישען פּרע-סטיזש אין אויסלאַנד איז געהויבן בעקומען אַ גרויסע אינטערנאַציאָנאַלע הלואה פֿאַר'ן שטאַט ווי אויך שאַפֿען די נויטי-גע זיכערקייט פֿאַר'ן צושטראָם פֿון פּרי-וואַטע אויסלענדישע קאַפּיטאַלען קיין עסטרייך. און שאָבער האָט טאַקע שוין גענומען זיך מיט פֿולען איפֿער דער-גרייכען דאָס דאָזיגע ציל. דערום איז די גאַנצע יודישע בעפֿעלקערונג — מען מעג רוהיג בעהויפּטען: אַ"ה די סאָציאַ-ליסטישע יודען, ווייל גראָד דער יודי-שער סאָציאַליסטישער פֿיהרער און מער זיכערמאַן פֿון ווינער לאַנדטאָג ד"ר דאַנגע-בערג האָט איבערגעבעטען שאָבער'ן מיט דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער פּאַר-טיי און טאַקע ד"ר דאַנענבערג האָט אָפּ-געשלאָסען מיט ד"ר שאָבער דעם פֿער-פֿאַסונגס-קאָמפּראָמיס פֿול צוטרוי און פֿול האָפֿנונג, אַז אַ לענגערער רעגירונגס-פּעריאָד פֿון ד"ר שאָבער וועט פֿערשאַ-פֿען עסטרייך רוה און אָרדנונג, אַרבייט און בעשעפֿטיגונג, אפשר אויך דעם פּאָלי-טישען פֿרידען דורך אויפֿלעזונג און אַנט-וואָפֿנונג פֿון די מיליטערישע אָרגאַני-זאַציעס פֿון די בירגערליכע און סאָציאַ-ליסטישע פּאַרטייען.

קלויזולעס

— און —

זאַבעזפּיעטשעניעס

אויף אַלע שטעט אין פּוילען

ערלעדיגט אַפּשנעלסטען דאָס רעכטס-קאָנסולטאַנטען-ביוראָ

„אַרגוס", 36 זאַכאַדניאַ 36

טעלעפֿאָן 10847

דרוקזאַכען

►►► אַלערליי ◄◄◄

ווערען שנעל, און פּראָמפּט

אין דער פֿיינסטער אויס-

פֿיהרונג און מאָדערנסטער

שריפֿט אויסגעפֿערטיגט. –

קלעפּסידרעס

ווערען אין פֿערלויף פֿון

⊢ 1 שעה ⊣

געדרוקט און אויסגעקלעפּט

אין דער גאַנצער שטאָט.

בוכדרוקערײַ

ע. און מ. האַמבורסקי

פּיעטריקאָווער 16, טעלעפֿאָן 47

האַנדעלס-בילאַנסען

פֿאַר'ן יאָהר 1929

ווערען פֿאַכמעניש אויסגעפֿערטיגט

דורכ'ן ביוראָ „אַרגוס"

36 זאַכאַדניאַ 36, טעלעפֿ. 10,847

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פֿון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פֿאַר ווענערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פֿון בלוט און אויספֿלוס אויף סיפֿיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פֿון אוראָלאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.

קוואַרץ לאַמפּ-עלעקטרישער הייל-קאַבינעט-מאַסמעשין

טעגליך פֿון 8 אַ' זייגער ביז 9 אָוונט

זונטאָג פֿון 9 פֿריה ביז 2 נאָכמיטאָג

בעזונדער וואַרטע צימער פֿאַר פֿרויען

ווירזיט 3 זלאָטעס

לעזט און אַבאָנירט

לאָדזער טאָגעבלאַט

צו פֿערקויפֿען אַ הויז

פֿון 2 אָפֿיצינעס (אַ 3 און 2 שטאָקיג הויז) אַ פּראָצענט פֿאַרטער געביידע

ווי אויך אַ פּלאַץ צו מוירען אויף מיצקעוויטשאַ 9.

צו דערפֿאַהרען אין דער מיהל זאַווישאַ 9, ביי ה' יחזקאל ניימאַן.

מודעה לאַפּרישאַ מאַיסורא.

דער יוד, וואָס וויל נישט נכשל ווערען אין עסען נבלה וטריפה, זאָל נישט קויפֿען קיין שטאָפּ-געגנז. דעריבער וואָרענט מען די פּאַשטערס זיי זאָלען נישט שטאָפּען קיין געגנז און קיין שום גענזלער זאָל אַזעלכע שטאָפּ-געגנז נישט קויפֿען און די שוחטים זאָלען אַזעלכע געגנז נישט שעכטען. אויך זענען מיר מזהיר, מען זאָל נישט ניצען לאַבאַנדזשעס (שוואַנען), ווייל דאָס איז אין חשש פֿון עוף טמא, און דאָס טאָר קיין יוד נישט קויפֿען אַלס כשר.

ועד הרבנים וועד הכשרות.

היפּאָטעקען-געלד

צו ביליגע צינזען

אויף בערלינער הייזער

בעזאָרגט שנעל

Ch. Regenwetter

S. 14, Stallschreiber № 33

Telefon: Dönhoff 4337.

מעכאַנישע שלאָסעריי און שמיסעריי

J. REDER, Łódż

Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)

כ'נעהם אָן פֿערשידענע מאַשינען-רעפּעראַטורען ווי צופּאַסען פֿער-שידענע מאַשינען-טיילען. און אויטאָגענישע שווייסונגען.

אַכטונג שטריקער!

איך שטעל צו טישען מיט מעסטערס פֿון 35 זל. אָן רעיעלע אויפֿיהרונג.

פּריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20 וו. 17.

אַזעלכעס איז נאָך נישט געווען!!

נאָר וואָס איז אַרויס פֿון דרוק אַ העכסט-אינטע-רעסאַנט ספר פֿון יודישן פֿאָלקלאָר-אוצר א. נ.

„לעקסיקאָן פֿון יודישע חכמות"

פֿון הרב ישעיה זלאָטניק.

דער לעקסיקאָן ענטהאַלט די געקליבענע דבורים, גלייכווערטלעך, אַנעקדאָטען און איינפֿאַלען, פֿון די גרעסטע חכמי ישראל אין דעם לעצטער צייט, וועלכע זענען נאָך אין ערגיץ נישט פֿערעפֿענטליך געוואָרען. אַן'אמת'ען גייסטיגען פֿערגעניגען קאָן יעדער יוד געפֿינען אין די חכמות, וועלכע שפּרודלען מיט'ן עכטען יודישען הומאָר און וויץ, וואָס זענען אַזוי איינציגאַרטיג און אָריגינעל אין דער וועלט-פֿאָלקלאָר-ליטעראַטור. דאָס ספר פֿאַר'ן פּרייז 3 זל.

איז צו בעקומען ביים מחבר:

Rabin Sz. Złotnik, Radom.

געגען נאָכנאָהמע ווערט נישט געשיקט.

סוחרים און פֿאַבריקאַנטען!

— ס'איז צייט אויסצוקויפֿען —

האַנדעלס-פּאַטענטן

אויפ'ן יאָהר 1930,

וועלכע ס'בעזאָרגט פּינקטליך און רעעל דאָס ביוראָ

„אַרגוס", זאַכאַדניאַ 36, טעל. 10847

„דבר"

עתון פועלי ארץ-ישראל

Tel-Aviv P. O. B. 199 תל-אביב ת. ד.

חשבון מיוחד בפ. ק. א. 191,360.

מי החתימה לחורש — 10 זהוב.

ביטוי לתנועת א"י העובדת על כל אגפיה ומפלגותיה

Ogłoszenia Fuchs'a to mur

o który oprzeć się może najbardziej zachwiana firma; nie upadnie nigdy, skoro tylko się zwróci o radę reklamową do

Akwizycji ogłoszeń

FUCHSa

Piotrkowska 50, tel. 21-36

אַ סקלעפּאָווע

וואָס איז בעקאַנט אין דער פּיטער, אייער, קעז-בראַנזשע ווערט פֿון זאָפֿאָרט געזוכט.

צעגעלניאַנאַ 61, קאַדיש. 626

מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה, הוא שיעשה!

אַזוי זאָלסטו ווייטער קומען אין די בעוואוסטע

רעכטסקאָנסולטענטען-ביוראָ

ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17 זאַכאַדניאַ 52

טעלעפֿאָן 148-79

וואו עס ווערט ווייטער ערלעדיגט און גע-שריבען אַלערליי ביטעס! קאַרנע, ציווילנע, האַנדלאָווע אַפּעלאַציעס, אַדוואָקאַניעס קלאַו-זולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורזשאַנד ראָזשעמטשי, ווי אויך איבערזעצען אין אַלע שפּראַכען. מיט אַכטונג

ד. מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולענט

פּיעטריקאָווער 17

שרייבען שעהן אונד שנעל

לערנט אוים דער בעוואוסטער קאַליגראַף

— אין — **ל. בערמאַן** 15 לעקציאָנען.

אין איין חודש ווערט אויסגעלערנט שרייבען גוט אַ יודישען בריף אַפֿילו דער וואָס קאָן גאָרנישט.

זאַוואַדזקאַ 19, פּראָנט

צו וואָס ליידען שמערצען פֿון אַדציסקעס, אַז אין 2 טעג קענט איהר זיי בעזייטיגן גוצענדיג דעם פּלאַסטער „ראַדיקאַל" פּרייז 30 גר. אויך פּילען „ראַדיקאַל" וואַשט אָפּ שמוץ און פֿלעקען פֿון אַלע קאָלירטע שיך — פּרייז 50 גראָשען. —

צו בעקומען ביים צייטונג פֿערקויפֿער וויינער פּיעטריקאָווער 10.

8=טונג!

דאָס

לאָדזער טאָגעבלאַט

בעקומט מען טעגליך 6 אַ זייגער פֿריה

אין אַלע באַהן-קיאָסקען

„רוך"

(„Ruch")

Miejski Kinematograf Oświatowy

Wodny Rynek, Tel. 18-26.

Od dnia 14-I do dnia 20-I 1930 r.

Dla dorosłych i młodzieży:

DZIEWICA ORLEANSKA

(JOANNA D'ARC)

W roli głównej:

Simonne Genevu's

אינו דומה שונה פרקו ק' פעמים לשונה מאה פעמים ואחד! (חגיגה ט')

הונדערט און איינמאָל דאַרפֿט איהר אייך איינחזר'ן, בכדי איהר זאָלט גוט געדענקען, אַז קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט פֿון פּוילען, אַלע אַרט פּאָדאַניעס ווי: סאָנדאָווע, סקאַרבאָווע און אַדמיני-סטראַציינע אויך שותפות-אַקטן, וואוי-נונגס-אַקטען, אַפּעלאַציעס, ווילאַנ-טשעניעס איבערזעצונגען (אויך העברע-איש) א. ז. וו. שרייבט און ערלעדיגט לויט'ן אוסטאַוו

רעכטסקאָנסולענט: **י. ח. בוזין**

לאָדז, אַגראָדאָווע 3.

צוגענגליכע פּרייזען (עגזיסטירט זייט 1910.)

דער אינהאַבער פֿון פּענסיאָנאַט זנאַמיראָווסקי פֿון קאַמינסק האָט געעפֿנט אין לאָדז

אַ רעסטאָראַן

אויף צעגיעלניאַנאַ 41, וואו עס ווערען טעגליך אַרויסגעגעבען שמאַקהאַפֿטע, היימישע, כשר'ע מיטאָגען מיט פּאַר-קאָסט פֿון

1.50 זל. קומט און איבערצייגט אייך!

וויכטיג פֿאַר דאַמען!

מאַכט איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלעגאַנטסטע היטע איבער-אַרבייטע איך אויף געגעליך נייע. געדענקט די אַדרעס:

פֿאַר נאָר **2.50 זל.**

23 זאַוואַדזקאַ 23

אין הויף. 2-טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.

אַמערק.: נייע היטע די לעצטע נייהייטען אין טיינער ביליגער. ווי איבעראַל אויספֿערטיגונג 50 פּראָצ.

„TOLA"

אַבאָנאַמענטס-פּרייז: פֿאַר אַ חודש אין פּוילען 6 זל., אין פּראָווינץ און [illegible] גילטן—20 פּראָצענט, אין אַנדערע לענדער—1.25 דאָלאַר.

אַנאָנסען-פּרייז: פֿאַר אַ מילימעטער-שורה פֿאַרין טעקסט 15 גראָשען, פּראָצענט [illegible] אין טעקסט 40 גר., פּראָצענט 60 גר. [illegible] פֿאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% טייערער, אויסער דער [illegible] 50% טייערער. פֿון די טרעזון ווערט נישט [illegible]

Redaktor-wydawca E. Hamburski

Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16.